

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Johanna Alasaari & Hanna Ala-Nissilä

**GREEN CARE JA SOSIAALIPEDAGO-
GINEN HEVOSTOIMINTA – HEVOS-
TOIMINTA PSYYKKISEN JA SOSIAA-
LISEN HYVINVOINNIN TUKENA**

Sosiaali- ja terveystieteiden
2010

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Johanna Alasaari & Hanna Ala-Nissilä
Opinnäytetyön nimi	Green Care ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta – hevostoiminta psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukena
Vuosi	2010
Kieli	suomi
Sivumäärä	67 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Työn tavoitteena on tarkastella luonnon hyödyntämistä – ja osana sitä erityisesti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteyksiä – sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimuksessa käytetään Green Care -nimitystä kokonaisvaltaiselle luonnon hyödyntämiselle ammatillisessa terapeuttisessa toiminnassa, mihin sisältyvät ympäristö, toiminta ja yhteisö. Tavoitteena on selvittää, mitä Green Care on, mitä se on Perhekoti Toiskassa ja kuinka sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa näkyy kuntoutusellisuus. Tutkimuksessa havainnoidaan Perhekoti Toiskan nuoria sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, mutta heitä ei nosteta tutkimuksen kohderyhmäksi.

Tutkimuksen teoriaosuus koostuu mielenterveyden, kuntoutuksen, Green Caren ja hevostoiminnan kokonaisuuksista. Mielenterveysosiossa käsitellään mielenterveyden käsitettä yleisesti, siihen vaikuttavia tekijöitä ja kehitystehtäviä, ja kuntoutusosio selvittää kuntoutuksen osa-alueiden, sosiaalisen kuntoutuksen sekä tunnetaitokasvatuksen käsitteitä. Lisäksi käsitellään Green Care -mallin esiintymistä Euroopassa ja Suomessa, sen osuutta mielenterveyspalveluissa sekä terapiakoulutuksen tilaa Suomessa. Lisäksi kerrotaan sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, käydään läpi terapiaprosessia ja hahmotetaan, miksi hevonen on hyvä työväline sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Tutkimus on kvalitatiivinen ja tutkimusote on empiirinen eli kokemuseräinen. Ongelmaa lähestytään havainnoinnin, avoimien haastatteluiden ja teemahaastattelun avulla.

Tutkimuksen perusteella Green Care -toiminnalla on selvät yhteydet sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja parantamiseksi. Ympäristön, yhteisön ja toiminnan yhteisvaikutuksella saadaan aikaan hyviä tuloksia, jotka tehostuvat erityisesti toiminnassa eli sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa.

Avainsanat	Green Care, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, psykososiaalinen toimintakyky, psykososiaalinen kuntoutus
------------	--

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Authors	Johanna Alasaari & Hanna Ala-Nissilä
Title	Green Care and Socio-Pedagogical Horse Activity – The Role of Horse Activity in Supporting Psychosocial Wellbeing
Year	2010
Language	Finnish
Pages	67 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor thesis is to study the benefits of nature in promoting psychosocial wellbeing. The focus was on socio-pedagogical horse activity. The research uses Green Care term to describe a holistic way of using the nature in professional therapeutic work including the environment, activities and the community. The purpose is to find out what Green Care means, especially in the residential family home Toiska. The aim was also to find and define the rehabilitative part of the socio-pedagogical horse activity. The adolescents participating in the activity are observed but they are not the target group of the study.

The theory part of the research includes the following topics: mental health, rehabilitation, Green Care and socio-pedagogical horse activity. Mental health is dealt with in general also the factors influencing mental health are discussed. Rehabilitation is dealt with from different angles too; the sub-categories, social rehabilitation and the concept of social emotional learning. In addition the research handles the distribution of the Green Care model in Europe and Finland, its part in the mental health services and the state of the therapy education in Finland. Socio-pedagogical horse activity is introduced – the therapy process and why the horse is a good tool for supporting psychosocial wellbeing. The study is qualitative and the methods empirical. The research problem is dealt with the help of observations, open interviews and theme interviews. The interaction of environment, community and activities gives good results, which are strengthened by socio-pedagogical horse activity.

According to the research, Green Care method correlates with supporting and promoting the psychosocial wellbeing. The interaction of environment, community and activities gives good results which are strengthened by socio-pedagogical horse activity.

Keywords	Green Care, socio-pedagogical horse activity, psychosocial ability to function, psychosocial rehabilitation
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 MITÄ ON MIELENTERVEYS.....	8
2.1 Sosiaalinen ja psyykkinen mielenterveys	9
2.2 Motivaation vaikutus mieleen	10
2.3 Mielenterveystyö ja sen nykytila.....	11
3 MIELENTERVEYS KOETUKSELLE.....	13
3.1 Kehitystehtävät	13
3.2 Ratkaisumallit.....	14
3.3 Mielenterveyden järkkyminen	15
3.4 Suojaavat ja riskitekijät	16
4 KUNTOUTUSTOIMINTA	17
4.1 Kuntoutustoiminnan osa-alueet	17
4.2 Sosiaalinen kuntoutus	19
4.3 Tunnetaitokasvatus osana sosiaalista kuntoutusta.....	19
5 GREEN CARE.....	21
5.1 Green Care -mallin leviäminen	23
5.2 Green Care Suomessa.....	24
5.3 Green Care osana mielenterveyspalveluita	26
5.4 Terapiakoulutus Suomessa	27
6 RATSASTUS – MIELEN KUNTOLIIKUNTAA.....	30
6.1 Eläinavusteinen terapia ja antrozoologia.....	30
6.2 Hevosen ja ihmisen symbioosi	32
6.3 Hevosen käyttäytyminen	32
6.4 Ihmisen käyttäytyminen	34
6.5 Terapiaprosessi	35
6.6 Hevonen terapeuttina.....	36
6.7 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	36
7 PERHEKOTI TOISKA	39

8 TUTKIMUKSEN TAUSTA, TUTKIMUSONGELMAT JA TARKOITUS....	42
9 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN JA TOTEUTUS	43
9.1 Teemahaastattelu	44
9.2 Havainnointi	45
10 AINEISTON TULOKSET JA ANALYYSI.....	47
10.1 Perhekoti Toiskan henkilökunnan haastattelu	47
10.1.1 Ympäristö.....	48
10.1.2 Yhteisö	49
10.1.3 Toiminta.....	51
10.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan havainnointi	52
10.2.1 Ryhmä A	53
10.2.2 Ryhmä B	55
10.2.3 Ryhmä C	58
10.2.4 Ryhmille yhteiset piirteet.....	61
11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	63
11.1 Johtopäätökset	63
11.2 Tutkimuksen eettiset kysymykset.....	64
11.3 Tutkimuksen luotettavuus	65
11.4 Jatkotutkimuksen tarve.....	66
LÄHTEET.....	68
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön idea lähtee kiinnostuksesta luonnon, ja erityisesti hevosten, hyödyntämisestä hyvinvoinnin tukemisessa. Myös mielenterveystyö on kiinnostava aihealue, joten työn lähtökohdat olivat selkeät. Kun aihe rajattiin sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, otettiin yhteyttä Pegasos-hankkeen projektipäällikköön ja Koskenkorvan hevoostallin (kirjoitusasu murrekielinen) yrittäjään Teea Ekolaan. Pegasos-hanke on kaksivuotinen kehittämishanke, jonka tarkoituksena on kehittää lastensuojelupalveluja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Mukana hankkeessa ovat Perhekoti Toiska, Koskenkorvan hevoostalli, Perhekoti Koskela ja Hepomäen talli. (Pegasos-hanke.)

Koskenkorvan hevoostallin lisäksi opinnäytetyöprojektiin tuli mukaan samassa pihapiirissä toimiva Perhekoti Toiska. Päätettiin, että opinnäytetyö rakennetaan Green Caren pohjalle, jonka kautta päästään käsittelemään sosiaalipedagogista hevostoimintaa sekä sosiaalista ja psyykkistä kuntoutusta. Green Care -nimitystä käytetään tässä yhteydessä ympäristön, toiminnan ja yhteisön kokonaisuudesta, jota käytetään hyväksi ammatillisessa kuntouttavassa toiminnassa. Hankkeesta mukaan opinnäytetyöhön valittiin Perhekoti Toiska ja Koskenkorvan hevoostalli niiden aktiivisen osallisuuden vuoksi. Lisäksi Perhekoti Toiska eli muutosvaiheessa, jossa harkittiin Green Caren käyttöönottoa tuotteistettuna toimintana. Perhekoti Toiska ei siis ole varsinainen Green Care -tuottaja, eli toimintaa ei markkinoida nimikkeellä. Edellytykset toiminnalle ovat kuitenkin olemassa.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä Green Care -mallin käyttö on yleistynyt suuresti viime vuosina. Kasvavasta suosioista Suomessa kertoo muun muassa se, että Green Care on kevään 2010 teemana maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän hyvinvointipalvelujen teemaryhmässä, jonka pyrkimyksenä on lisätä tietoisuutta, verkostoja sekä hankkeita aiheesta. Hoivayrittäjäyys maatiloilla on lähtenyt Euroopassa voimakkaasti laajenemaan, ja Green Care -käsitteen alaisuuteen on syntynyt monentyyppistä yritys- ja järjestötoimintaa. Yhteistä näille on ollut maatilan ja maaseutuympäristön resurssien hyödyntäminen hoiva- ja hyvinvointialan sekä kasvatuksen palveluihin. (Maaseutupolitiikka.fi 2010.)

Työn tavoitteena on tarkastella luonnon hyödyntämistä sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Mielenkiinnon kohteena on erityisesti sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja sen mahdollisuudet kuntoutuksen näkökulmasta. Opinäytetyössä kuvataan mielenterveyteen vaikuttavia tekijöitä sekä määritellään mielenterveyden käsitettä, minkä tarkoitus on luoda lukijalle käsitys mielenterveydestä ja sen osa-alueista. Green Caren historiaa kuvataan lyhyesti maailmalta, ja erityisesti pureudutaan Suomen tilanteeseen Green Caren kannalta. Työssä esitellään lyhyesti suomalaisia Green Care -toimijoita, ja kuvataan mallin merkitystä sosiaali- ja terveydenhuollossa ja erityisesti mielenterveytyössä. Työn pääkohta on Green Caren kannalta tarkasteltuna toiminnallisuudessa sekä sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa, joita tarkastellaan työssä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta. On pyritty myös kuvaamaan sitä, miksi hevonen on hyvä työväline kuntoutuksessa.

2 MITÄ ON MIELENTERVEYS

Mielenterveys on kokemus oman itsensä kokonaisuudesta, johon mielen sairastuminen voi vaikuttaa negatiivisesti. Mielenterveys ei ole kuitenkaan suoraan verrannollinen mielensairaudesta, joka on eri käsite ja jota voidaan tutkia lääketieteellisin menetelmin. Mielen sairaus on diagnosoitavissa, jolloin sitä voidaan myös hoitaa ja parantaa. (Heiskanen, Salonen, Kitchener & Jorm 2005, 12.)

Mielenterveydestä puhuttaessa on erotettu positiivinen ja negatiivinen mielenterveys. Sekä Stakesin mielenterveystyö Euroopassa että Eurooppalaisen Mindful –projektin julkaisu erottaa mielenterveydestä positiivisen ja negatiivisen mielenterveyden. Positiivinen mielenterveys mielletään voimavarana kun taas negatiivinen mielenterveys koskee psyykkisiä häiriöitä, ongelmia ja niiden oireita. (STM 2004, 32; Lavikainen, Fryers & Lehtinen 2006, 16.)

Elämänlaadun ja elämisen mielekkyyden muodostumiseen ja säilyvyyteen elämän aikana vaikuttavat yksilölliset tekijät sekä omat kokemukset, sosiaalisen vuorovaikutuksen kenttä, yhteiskunnan rakenteet ja normit sekä kulttuuriset arvot (Lavikainen ym. 2006, 15). Mielenterveyttä voidaan kuvata myös prosessiksi, johon kuuluu altistavia, laukaisevia ja tukevia tekijöitä sekä erilaisia seurauksia ja lopputuloksia (STM 2004, 32). Mielenterveys edesauttaa yksilöä selviytymään ja toimimaan normaalin elämän stressitilanteissa, elämään tuloksellisesti, ymmärtämään omat kykynsä sekä toimimaan yhteisönsä jäsenenä. Mielenterveyttä voi näin kutsua voimavaraksi, joka on keskeinen osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia (STM 2004, 16, 32). Mieleltään terve ihminen pystyy ylläpitämään sisäistä eheyttään, käyttämään elämän ongelmatilanteissa vaihtelevasti erilaisia hallinta- ja puolustuskeinoja sekä tulkitsemaan ympäristöään realistisesti (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 160-161; Kalliopuska 2005, 163).

Psykiatri, Nils Retterstølin, kuvailee psyykkisesti tervettä ihmistä seuraavalla tavalla:

”Kypsällä ihmisellä on terve itsetunto, hän on tietoinen hyvistä ja huonoista puolistaan, mutta pitää kiinni mielipiteistään, jotka voivat joskus myös

muuttua. Kypsä ihminen kuuntelee muita. Hän pystyy ilmaisemaan ja ottamaan vastamaan kielteisiä tunteita joutumatta epätoivon valtaan. Hän on avoin ja luottavainen ja pystyy ratkaisemaan elämän ongelmat kehittämättä neuroottisia häiriöitä. Kypsä ihminen on kärjistäen sanottuna ehkä tavallinen ihminen, joka uskaltaa tunnustaa, ettei hän ole sen enempää.”

(Kristoffersen & Nordtvedt 2006, 39.)

2.1 Sosiaalinen ja psyykinen mielenterveys

Sosiaalinen ja psyykinen hyvinvointi ovat osa mielenterveyden kokonaisuutta. Niitä ei voi selkeästi erottaa toisistaan kuten ei voi muitakaan mielenterveyden osatekijöitä, sillä ne kaikki vaikuttavat toisiinsa tavalla tai toisella. (Lavikainen ym. 2006, 15.)

Psyykkisellä tarkoitetaan Psykologian sanaston mukaan henkistä tai sielullista ja se viittaa mielensisäisiin toimintoihin, kuten ajatteluun ja tunteisiin. Psyhyke sanan juuret tulevat sanasta *Psyche*, jolla kutsuttiin kreikkalaisessa mytologiassa ihmisielun henkilöitymää (Kalliopuska 2005, 161). Sosiaalisella puolestaan viitataan yhteiskunnalliseen, yhteisölliseen, yhteiskuntakelpoiseen tai yhteisöön ja siihen sopeutuvaan (Kalliopuska 2005, 185).

Sosiaalisesta ja psyykkisestä hyvinvoinnista voidaan puhua, kun yksilö kykenee suorittamaan mielenterveyden eheyden ja niin sanotun normaalin elämän kannalta välttämättömiä taitoja. Sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta ne sanaan viitaten ovat yhteiskuntakelpoisesti elämistä sekä yhteisön sisällä toimimista ja siihen sopeutumista. Kaikkiin näihin kuuluu jollain tapaa itsensä reflektointi ympäristöön ja muihin ihmisiin sekä kommunikointi tavalla tai toisella heidän kanssaan. Kommunikointi pitää sisällään sekä sanallisen että sanattoman kommunikoinnin eri muotoja. (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 74.) Psyykkisiä taitoja taas ovat muun muassa ajattelu, päättely, kuvittelu, tunteminen ja ongelmanratkaisu (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 74). WHO onkin määritellyt psyykkisen toimintakyvyn kyvyksi elää sopuinnussa muiden ihmisten kanssa ja sovitella oman mielen ristiriitaisia pyrkimyksiä tasapainoisella, tarkkaan harkitulla ja sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla (Kristoffersen & Nordtvedt 2005, 39). Kun yksilön sosiaalinen ja psyykki-

nen toimintakenttä yhdistetään, saadaan aikaan omanlaisensa, uniikki kokonaisuus, jonka olisi tarkoitus kehittyä, muuntautua ja kantaa läpi elämän.

2.2 Motivaation vaikutus mieleen

Mieli ja kokemus omasta itsestä muuttuvat samalla, kun yksilö kehittyy ja yksi tämän kehityksen edellytyksistä on se, että yksilö on motivoitunut ratkomaan iäleen ja kehitysvaiheelleen ominaisia kehitystehtäviä (Heiskanen ym. 2005, 18). Motivoituminen ja erilailla syntyvät sekä sisäiset että ulkoiset tarpeet ovatkin yksi tärkeimmistä yksilöä liikkeellepanevista voimista (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 16, 24). Oma toimintaansa säätelemällä ja omien mielihalujensa mukaan toimimalla yksilö etsiikin itselleen esimerkiksi sellaista yhteisöä, joka vastaa hänen sosiaaliin sekä psyykkisiin tarpeisiinsa. Näin yksilö on alituisesti kontaktissa ja suhteessa ympäristöönsä, joka muuntautuu yksilön kehityskulun aikana samoin kuin hänen mielensäkin tekee.

Motivaation puute voi olla yksinkertaisimmillaan seurausta siitä, että yksilö ei koe saavuttavansa riittävää hyötyä jostain toiminnosta eikä siksi motivoidu ponnistelemaan sen saavuttelemiseksi (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 94, 99). Motivaation aleneminen liitetään usein myös masentuneeseen mielialaan, joka on kaikille elämänvaiheesta riippumatta normaalia ja ohimenevää. Masentuneella mielialalla kuvataan tässä yhteydessä ainoastaan mielialaa eikä masennusta sairautena. (Heiskanen ym. 2005, 35-39.)

Motivaation puuttuminen tiettyjä asioita kohtaan voi Psykologian verkot - oppikirjan mukaan johtua myös kehitysvaiheesta tai ikäkaudesta, jota yksilö kulloinkin elää. On normaalia, että esimerkiksi leikki-ikäisen lapsen toimintaa ohjaavat hänen itsensä tiedostamatta hänen sosiaaliset motiivinsa, jotka kannustavat häntä uteliaisuuteen, turvallisuuden tunteen ja huomion tavoitteluun. Näin ollen näiden ikäkausille ominaisten motivaatiotekijöiden ulkopuolelle jäävät asiat voivat olla yksilön kehityksen kannalta epäolennaisia ja motivaatiokynnys ei kasva tarpeeksi suureksi, jotta yksilö lähtisi niitä ratkomaan. (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 19-20.)

2.3 Mielenterveystyö ja sen nykytila

Nykyinen mielenterveyden palvelujärjestelmä on ylikuormittunut; lapsista joka neljäs oireilee psyykkisesti ja mielenterveyspalveluiden tarve sekä käyttö ovat lisääntyneet. Edellä mainittujen kaltaisten ongelmien pakottamana mielenterveystyön keskeisimpiä haasteita ovat kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteistyötä, varmistaa lasten ja nuorten psykososiaalista työtä tukevaa toimintaa sekä tunnistaa ja hoitaa psykososiaalisia ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä varhaisemmassa vaiheessa. Kohonneet sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset sekä asiakasmäärät ovat puolestaan aikaansaaneet sen, että palveluita on kohdennettava ja niiden tarjontaa priorisoitava. (Saarelainen, Stengård & Vuori-Kemilä 2007, 23, 25.)

Kansanterveyslaki velvoittaa kunnan huolehtimaan kansanterveystyöstä. Sillä tarkoitetaan yksilöön ja hänen elinympäristöönsä kohdistuvaa terveyden- sekä sairaanhoitoa ja niihin liittyvää toimintaa, jonka on tarkoitus ylläpitää tai edistää väestön terveydentilaa. (Harjajärvi, Pirkola ja Wahlbeck 2006, 15) Kansanterveystyö pitää sisällään myös mielenterveystyön, jolla tarkoitetaan yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja mielenterveyshäiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä (Lepola ym. 2002, 291).

Ensisijaisen perustavanlaatuisen mielenterveystyön tekijät toimivat Saarelaisen ym. mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelurakenteissa muun muassa terveyskeskuksissa, neuvoloiden vastaanotoilla sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa. Terveyskeskuksen alaisuudessa toimivat myös mielenterveyskeskuksen palvelut, joissa on mahdollisuus esimerkiksi terapeuttien, sosiaalityöntekijöiden tai psykiatrian erikoislääkärin palveluihin. Joskus palvelut saattavat olla liitettyinä myös erikoissairaanhoidon. Terveydenhuollon erikoistason palveluihin kuuluvat puolestaan sairaanhoitopiirien yhteydessä tarjottavat mielenterveyden erityispalvelut, joita ovat muun muassa avo- sekä laitospalvelut. Sosiaalihuollon palveluihin kuuluvat päihde-, vanhusten-, ja vammaishuollon palvelut sekä lastensuojelun ja kotihoidon palvelut. (Saarelainen ym. 2007, 26-27.)

Kansanterveyslain lisäksi mielenterveyspalveluiden järjestämistä ohjaavat mielen-terveyslaki sekä erikoissairaanhoidolaki. (Harjajärvi ym. 2006, 15) Mielenterveyslain yksi tärkeimmistä pääkohdista määrää mielenterveystyötä tekevien tahojen varmistamaan yhteistyössä mielenterveyspalveluiden toiminnallisen kokonaisuuden muodostamisen. Näitä tahoja ovat perusterveydenhuolto, sosiaalihuolto sekä erikoissairaanhoido. Lisäksi asiakkaiden sekä potilaiden riittävä hoito ja palvelut on järjestettävä. (Saarelainen ym. 2007, 29.)

Kunnat ovat saaneet vapaammat kädet palveluiden järjestämisen suhteen vuonna 1993 laaditun valtiosuusjärjestelmän uudistuksen myötä. Uudistus sekä sairaalapaikkojen merkittävä väheneminen saivat aikaan sen, että mielenterveystyössä ja palveluita tuottamassa ovat nykyään tiiviisti mukana myös yksityinen sekä kolmas sektori. Myös avohoidon merkitys on kasvanut. (Lepola ym. 2002, 290-291; Harjajärvi ym. 2006, 16-20.) Vapaus palveluiden järjestämisestä on luonut merkittä-
vissä määrin myös kuntakohtaisia eroja mielenterveyspalveluiden järjestämisessä. Alueellisia eroja ja eriarvoisuutta vähentämään on annettu laatusuositukset, jotka edesauttavat palvelujärjestelmien laadun yhtenäistämistä kuntien välillä. (Saarelainen ym. 2007, 26.)

3 MIELENTERVEYS KOETUKSELLA

Eläminen ei suju aina ilman vastoinkäymisiä vaan joskus joudutaan elämäntilanteisiin, joissa koetaan, että keinot tietyn tavoitteen saavuttamiseksi puuttuvat. Vastaavasti voidaan kokea, että vallitsevaa tilannetta tai käyttäytymistä tulisi muuttaa jollain tavoin. (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 94, 99.) Tällöin yksilö joutuu opettelemaan uusia keinoja selviytyäkseen vastoinkäymisistä tai etsimään toiminnan toteuttamiselle toisen, toiminnan tavoitteeseen johtavan keinon. Vastoinkäymiset voidaan näin nähdä toisaalta mielenterveyttä uhkaavina, mutta myös sitä tukevana tekijöinä. Mielenterveyttä vastoinkäymiset tukevat silloin, kun yksilö kykenee hedelmälliseen ongelmanratkaisuun ja oppii vastoinkäymisistä uusia selviytymisstrategioita. Selviytymisstrategioista eli heuristiikoista on mainittu ja ne on selitetty erikseen omassa kappaleessaan.

Vastoinkäymisiä ovat myös ongelmat ja kriisit. Useimmiten ongelmat ovat jokapäiväisiä arkielämään liittyviä pulmia ja vaativat selvittääkseen tietoista ja tavoitteellista ponnistelua. Jotta yksilö vaivaantuu ponnistelemaan jonkin asian eteen, hänen täytyy olla motivoitunut saavuttamaan asian ratkaisemisesta aiheutuva hyöty joko sisäisesti tai ulkoisesti motivoitumalla. Ratkaisu voi olla eduksi joko hänelle itselleen tai muille ihmisille. Saavutettu hyöty ei välttämättä ole suoranaista saavuttamista vaan koettu hyöty voi olla myös jonkin negatiivisen asian välttämistä. (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 94, 99.)

3.1 Kehitystehtävät

On hyvin tavallista, että ongelmat liittyvät usein yksilön ikäkausittaisiin läpikäytyihin kehitystehtäviin. Näitä ovat esimerkiksi nuorilla murrosiän mukanaan tuomat ongelmat kuten fyysisen kehityksen hyväksyminen ja oman ideologian, moraalikäsitteiden ja maailmankuvan rakentaminen. Kehitystehtäviä ratkaistessa päästetään irti tietystä elämänvaiheesta ja otetaan vastaan uusi, joka tuo mukanaan uudenlaisia odotuksia ja asenteita. (Heiskanen ym. 2005, 18; Miller 2002, 146-149.)

Eriksonin psykososiaalisen kehitysteorian mukaan erilaisia ikäkausiin liittyviä kehitystehtäviä, joita Erikson kutsuu kehityskriiseiksi, ovat muun muassa 6–12 -vuotiailla lapsilla arvokkuuden sekä kompetenssin eli kyvykkyyden tunteen saavuttaminen. Tälle ikäkaudelle on ominaista muihin vertaaminen, jolloin oma kyvykkyys joutuu vaakalaudalle. Kriisin ratketessa positiivisesti lapsi saavuttaa tasapainon, jossa hän kokee olevansa arvokas ja riittävä sen hetkisillä taidoillaan. Epäonnistuneesti ratkaistu kehityskriisi puolestaan aiheuttaa riittämättömyyden kokemuksia ja lapsi saattaa jopa tuntea olevansa epäonnistuja. Uutteruuteen ja huonommuuteen liittyvien kriisien rauettua, yksilö siirtyy niin sanotusti seuraavalle tasolle kantaen aiemmin oppimaansa mukanaan ja etsii seuraavan kriisialueen ratkaisuja. (Miller 2002, 147-149, 154.)

12–20 -vuotiaille ovat ominaisia erilaiset identiteettiin ja roolien etsimiseen liittyvät ongelmat. Positiivisen kehityksen myötä nuoren tulisi löytää uskoa tulevaisuuteen, saavuttaa eheä minäkuva sekä löytää oma persoonansa ja roolinsa. Negatiivinen epäonnistunut kehitystehtävän ratkaiseminen saattaa puolestaan aiheuttaa masentuneisuutta sekä negatiivisen ja hajaantuneen minäkuvan. (Miller 2002, 154-156.)

Eriksonin kehitysteoria kehityskriiseineen kattaa ihmisen kehityksen vastasyntyneestä aina elämänkaaren loppuun saakka. Teoriaa voi kritisoida liian yksilökeskeiseksi sekä sosiaaliin osa-alueisiin painottuvaksi. Kuitenkin se antaa helposti lähestyttävän pohjan ikäkausittaisille kriisialueille ja avaa tunteita, joita lapset sekä nuoret työstävät. Eriksonin teoria myös on hedelmällinen kuntoutuksen näkökulmasta sen sosiaalisen painoalueen vuoksi.

3.2 Ratkaisumallit

Ongelmia ratkaistessaan, ongelmien ratkaisumalleista muodostetaan Psykologian oppikirjan mukaan erilaisia strategioita, heuristiikkoja. Ne ovat eräänlaisia vakiintuneita ajattelumalleja, jotka helpottavat arjen pulmien ratkaisua myöhemmin. Useimmiten heuristiikat helpottavat arkea, mutta on mahdollista, että muodostetaan myös vääristyneitä ajatusmalleja tai jo aiemmin rakennetut ajatusmallit eivät

päde kaikissa tilanteissa. Tällöin ollaan jälleen uuden ongelmanratkaisutilanteen edessä. (Peltomaa & Ahlqvist 2008, 94, 99.) Saarelaisen ym. mukaan yksilön luomat strategiat ovat tiiviisti kytköksissä hänen elämännhallinnallisiin kykyihinsä. (Saarelainen ym. 2007, 12.)

3.3 Mielenterveyden järkkäminen

Ongelmat ja kriisit eivät itsessään sairastuta yksilön mieltä, mutta kriisistä ulospääsyn pitkittyessä tai ongelmien kasautuessa ne saattavat vaikuttaa negatiivisesti mielenterveyteen. Mielenterveyden ja ensiavun käsikirjassa sekä Psykologian oppikirjassa kriisiä kuvaillaan tilanteeksi, jossa aiemmat kokemukset ja jo opitut reaktiotavat eivät ole riittäviä uuden tilanteen hallitsemiseen, ymmärtämiseen ja siitä selviytymiseen. Kriisitilanteessa, joka muuttaa äkisti yksilön elämää, yksilö menettää hetkellisesti hallinnan tunteen omaa elämäänsä kohtaan. (Heiskanen ym. 2005. 17-18; Peltomaa & Ahlqvist 2008, 164-165.)

Erilaisia kriisejä aiemmin mainittujen kehityskriisien lisäksi ovat Mielenterveyden käsikirjan mukaan muun muassa perhekriisit sekä traumaattiset kriisit. Perhekriiseille ominaista on se, että ne koskettavat perheen kokonaisuuden lisäksi myös erikseen jokaista siihen kuuluvaa yksilöä. Koska perhe ja sen muodostavat ihmiset ovat useimmille ihmisille ensisijainen turvapaikka, perhettä koskevat kriisit ja kriisin aiheuttama epäjärjestys ja kaaos koettelevat helposti ihmisen turvallisuudentunnetta. Siten perheellä tai muulla tukiverkostoa koskevalla kriisillä saattaa olla suoraan vahva yhteys mielenterveyden säilymiselle tai sen horjumiselle. (Heiskanen ym. 2005. 18-19.) Perhettä koskevia kriisejä ovat muun muassa vanhempien tai huoltajien ero, perheen sisäiset konfliktit ja perheenjäsenen vammautuminen tai loukkaantuminen.

Traumaattisille kriiseille on tyypillistä niiden arvaamattomuuden sekä äkillisyyden lisäksi se, että ne ovat usein ihmisen voimavaroihin nähden liian suuria tunnejärkytyksiä aiheuttavia voimakkaita tapahtumia. Tällaisia tapahtumia voivat olla esimerkiksi läheisen kuolema tai itsemurha, invalidisoituminen, väkivallan kohteeksi joutuminen ja niin edelleen. (Heiskanen ym. 2005. 19-20.)

3.4 Suojaavat ja riskitekijät

Kriisit sekä ongelmat kuten myös positiivisetkin tapahtumat ja vaikuttimet, joita ihminen kohtaa ovat luokiteltavissa mielenterveyteen vaikuttaviin suotuisiin sekä epäsuotuisiin tekijöihin. Saarelainen ym. listaavat nämä tekijät seuraavasti:

	Suojaavia tekijöitä	Riskitekijöitä
Yksilössä	Omanarvontunne Hallinnantunne Myönteinen elämänasenne Vuorovaikutustaidot Tunnetaidot Fyysinen terveys Hyvä kunto	Itsetunnon haavoittuvuus Koettu avuttomuus Vieraantuneisuuden tunne Vuorovaikutustaitojen kapeus Eristäytyneisyys Sairaudet
Ympäristössä	Rakkaus ja empatia Koulusta, työstä ja yhteisöstä saatu tuki Turvallinen elinympäristö Riittävä toimeentulo Työmahdollisuudet Koulutusmahdollisuudet Hyväksyvät asenteet Mielenterveyden kannalta suotuisat arvot	Perhesuhteiden ongelmat Kehnot elinolot Köyhyys Kriisit, erot, menetykset Epätyydyttävät ihmissuhteet Työttömyys Syrjäytyminen Leimaavat asenteet Mielenterveyden kannalta kielteiset arvot

Kuvio 1. Mielenterveyden suoja- ja riskitekijät. (Saarelainen ym. 2007, 10.)

4 KUNTOUTUSTOIMINTA

Kuntoutuksella tarkoitetaan monialaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä toimintaa, jonka tavoitteena on auttaa kuntoutujaa elämäntilanteensa hallitsemisessa. Kuntoutumisen näkökulmasta sitä voidaan pitää muutosprosessina, jonka tavoitteena on itsenäisen selviytymiskyvyn, toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja työllisyyden lisääminen. Kuntoutuksen pääasiallinen tehtävä onkin ylläpitää ja parantaa väestön työ- ja toimintakykyä. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 13; Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 7.)

Yhteiskunnan rooli toimintakyvyn edistäjänä ja kuntoutumisen mahdollistajana on korostunut avohoidon ja ennaltaehkäisyyn lisääntymisen myötä. Yhteiskunta voi vaikuttaa kuntoutumiseen erilaisin kuntoutuspoliittisin keinoin, kuten lainsäädännön tai yhteistoiminnan avulla. Päävastuu kuntoutumisesta on kuitenkin aina kuntoutujalla. Kuntoutuja on oman elämänsä asiantuntija, joka ammattilaisen avustuksella ohjataan vaikuttamaan itse omaan elämäänsä ja kuntoutumiseensa. (Järvikoski ym. 2004, 13; Kettunen ym. 2009, 7.)

Kuntoutumistarpeen lähtökohtana on ihmisen kokemus oman toimintakyvyn heikkenemisestä, jolloin hänen voimavaransa eivät riitä arkielämästä selviämiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon, sosiaalivakuutuksen ja työhallinnon lakisääteinen kuntoutus perustuu todettuun oireeseen, sairauteen, vajaakuntoisuuteen tai vammaan. Nykyään työkyvyn heikkeneminen ja vakavan sosiaalisen syrjäytymisen uhka katsotaan myös perusteeksi kuntoutukselle. (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 2008, 16; Kettunen ym. 2009, 7.)

4.1 Kuntoutustoiminnan osa-alueet

Kuntoutusta on periaatteessa kaikki työ- ja toimintakykyä ylläpitävä toiminta, mutta yleisistä varoista kuntoutus kustannetaan vamman haitatessa olennaisesti työ- ja toimintakykyä. Jotta voitaisiin tarjota yksilöllistä ja laadukasta kuntoutusta, kuntoutukseen tarvitaan eri alan asiantuntijoita ja kuntoutuspalveluja. Kuntoutuvalla ihmisellä on usein terveyteen, sosiaaliseen selviytymiseen sekä kuntoutuk-

sen toteutukseen liittyviä ongelmia, jolloin kuntoutus koostuu monen eri tahon palveluista. Maailman terveysjärjestö WHO on luokitellut kuntoutumistoiminnan neljään osa-alueeseen, joita ovat lääkinällinen, ammatillinen, kasvatuksellinen ja sosiaalinen kuntoutus. Käytännön kuntoutustyössä jako ei ole kovinkaan merkittävä, sillä eri kuntoutusmuotoja käytetään rinnakkain tai perätysten asiakkaan mukaan. (Kähäri-Wiik ym. 2008, 25.)

Lääkinällistä kuntoutusta järjestää pääasiassa terveydenhuolto, joka antaa palveluja perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Kuntoutukseen sisältyy kuntoutusneuvontaa, kuntoutustarvetta selvittäviä tutkimuksia, työ- ja toimintakykyä parantavaa hoitoa, kuntoutusjaksoja, apuvälinepalveluita, sopeutumisvalmennusta ja kuntoutusohjausta. Terveyskeskusten ohella lääkinällistä kuntoutusta järjestävät myös sairaalat, Kela, yksityiset vakuutuslaitokset ja yksityiset palveluntuottajat. (STM 2009.)

Ammatillinen kuntoutus on tarkoitettu työssä käyvälle tai työelämään siirtyvälle henkilölle, jonka työkyky on jo heikentynyt tai jota uhkaa työkyvyttömyys lähivuosina (Kela 2010). Ammatillista kuntoutusta järjestävät työvoimaviranomaiset, Kansaneläkelaitos, tapaturma- ja liikennevakuutus, työeläkevakuutus sekä ammatilliset oppilaitokset. Sen tarkoituksena on parantaa tai ylläpitää kuntoutujan työkykyä ja ansiomahdollisuuksia. Ammatilliseen kuntoutukseen voi sisältyä esimerkiksi ammatinvalinnanohjausta, työ- ja koulutuskokeiluja, työvoimaneuvontaa, työhön sijoitusta, elinkeinotukea tai työn tai opiskelun apuvälineitä. (STM 2009.)

Kuntouttava työtoiminta taas on tarkoitettu pitkään työttöminä olleille työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi. Työvoimatoimiston ja kunnan sosiaalihuollon viranomainen, esimerkiksi sosiaalityöntekijä, laativat yhteistyössä asiakkaan kanssa aktivointisuunnitelman, joka on kuntouttavan työtoiminnan perusta. Kuntouttavaa työtoimintaa koskevan lain mukaan kunnan on järjestettävä kuntouttavaa työtoimintaa niille pitkään työttöminä olleille asiakkaille, jotka saavat työmarkkinatukea tai toimeentulotukea. (Kela 2010; STM 2009.)

4.2 Sosiaalinen kuntoutus

Kuntoutuminen on eräänlainen kasvu- ja oppimisprosessi, jonka aikana ihminen kehittää keinoja ja strategioita. Ne auttavat häntä selviämään arjessa ja vuorovaikutuksessa yhteisönsä tasa-arvoisena ja osallistuvana jäsenenä. (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 2008, 18.) Saastamoisen mukaan ihmisen toimintakyvyssä myös on aina jäljellä voimavaroja, jotka voidaan aktivoida käyttöön vahvistamalla toimintakyvyn eri osa-alueita. (Saastamoinen 2007, 36.)

Sosiaalisen kuntoutuksen perustana on edistää yksilön sosiaalista toimintakykyä ja vuorovaikutuksen edellytyksiä (STM 2009). Sosiaalinen kuntoutus on osittain sosiaalihuollon tehtävää, mutta siinä on elementtejä muidenkin organisaatioiden kuntoutuspalveluista. Kuntoutuksen tavoitteena on edistää kuntoutujan ja hänen elinympäristönsä välistä vuorovaikutusta, johon pyritään luomalla edellytyksiä sosiaaliseen osallistumiseen ja sosiaalisten verkostojen toimivuuteen, tukemalla taloudellista turvallisuutta sekä helpottamalla asumista ja liikkumista. (Sosiaaliportti 2010.)

4.3 Tunnetaitokasvatus osana sosiaalista kuntoutusta

”Kasvatuksen ytimenä tulee olla toivo, unelma paremmasta maailmasta ja luottamus ihmisen mahdollisuuksiin muuttaa maailmaa omalla pienelläkin panoksellaan (Jalovaara 2006, 6).”

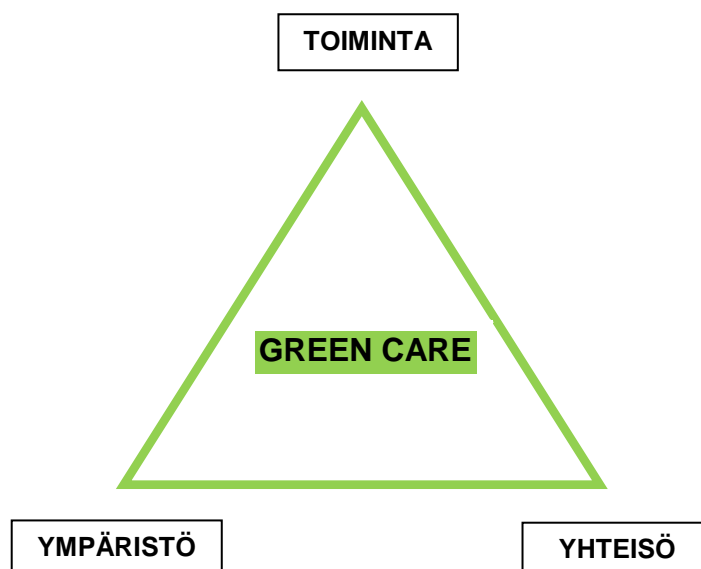
Lapsen sosiaalinen, emotionaalinen ja eettinen kasvaminen alkaa jo perheyhteisössä. Vauvasta lähtien ihminen on biologisesti ennalta sopeutunut vuorovaikutukseen, mikä ilmenee esimerkiksi valmiutena katsekontaktiin ja rauhoittumisena, kun äiti koskettaa tai ottaa syliin. (Jalovaara 2006, 14.) Nykyaikana perhe koostuu suurperheen sijaan lähinnä ydinperheestä eli isästä, äidistä ja lapsista. Avioerojen ja muiden syiden vuoksi perheet ovat saaneet monenlaisia muotoja, jolloin lapsiperheet ovat joutuneet sekä sisältä että ulkoa tulevien paineiden alaisiksi. Vanhemmat eivät kykene tai pysty seuraamaan ja tukemaan lapsiaan riittävästi, minkä seurauksena lapset kokevat turvattomuutta ja osa jopa syrjäytyy. (Jalovaara 2006, 9.)

Syrjäytymisen ja turvattomuuden seurauksena lapsen sosiaaliset taidot jäävät usein puutteellisiksi, mikä aiheuttaa ongelmia myöhemmässä elämässä. Ilman tunteita ihminen ei kykene tulemaan toimeen, ja erityisesti tämä korostuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ihmisen tulee osata tuntea empatiaa, eli hänen tulee osata samaistua toisen ihmisen asemaan, jolloin hän kykenee sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Nyky-yhteiskunta korostaa tiedon ja järjen merkitystä, jolloin tunne nähdään rationaalisen ajattelun vastakohtana. Todellisuudessa kuitenkin tunne ja järki kulkevat rinnakkain, sillä tieto ilman siihen liittyvää tunnetta ja merkitystä ei rekisteröidy oppijalle. Emootiot eli tunteet ovat myös motivaation polttoainetta. (Jalovaara 2006, 38-40.)

Tunnelukutaito voidaan määritellä kyvyksi tunnistaa tunteita itsessä ja muissa sekä kyvyksi nimetä ja hallita tunteita. (Jalovaara 2006, 95-96.) Tunnetaitokasvatuksen tavoitteena onkin opettaa hahmottamaan tunnetta eli sitä, miltä tunne näyttää, miltä se tuntuu ja voiko sitä hahmottaa esimerkiksi piirtämällä. Erityisesti toiminnallisten menetelmien kautta, kuten esimerkiksi sosiaalipedagogisen hevos-toiminnan avulla, opetellaan tunnistamaan tunne hevosen kautta, minkä jälkeen tunnetta pyritään aukaisemaan sanallisesti. (Haastattelu 2010.) Tunteiden tunnistamisen ja nimeämisen jälkeen ihmisellä on mahdollisuus kyetä hallitsemaan tunteitaan, jolloin myös vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa helpottuu.

5 GREEN CARE

Green Care on maaseudun ja luonnon resurssien – eläinten, kasvien, puutarhan, metsän, maiseman ja maatalan töiden – ammattimaista hyödyntämistä eri asiakasryhmien kuntoutuksessa ja hoivassa. (Soini 2008.) Green Care on laaja termi monille menetelmille, joille yhteistä on luonnon käyttö erilaisten asiakasryhmien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämiseksi. (Maaseutupoliikka.fi 2010.) Pelkistetyksi voidaankin puhua ”kolmiosta”, joka koostuu ympäristöstä, yhteisöstä ja toiminnasta.

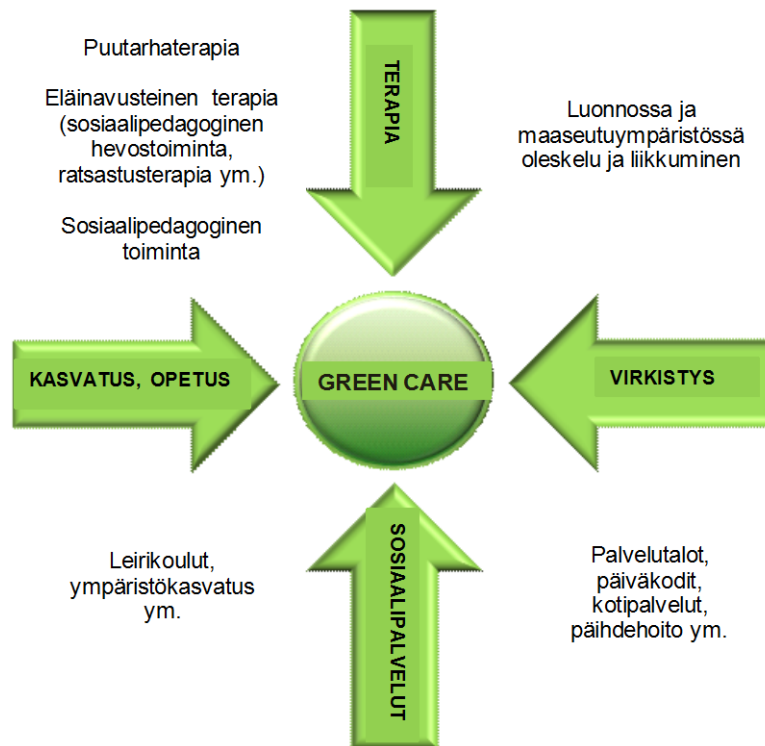
Kuvio 2. Green Caren osa-alueet

Suomessa tunnetuimpia Green Care -toiminnan muotoja ovat puutarhaterapia, ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Puutarhaterapian lähtökohdat ovat 1800-luvun Saksassa, missä psykiatristen sairaaloiden potilaat joutuivat puutarhatöihin taloudellisista syistä. Kuitenkin jo pian töiden alkamisen jälkeen huomattiin kasvien rauhoittava vaikutus, ja 1900-luvulla ympäristön merkitystä ko-

rostettiin jo laajemmin mielisairaaloissa. Kiinnostus puutarhaterapioita kohtaan heikkeni psyykenlääkkeiden kehittymisen myötä, mutta uutta kiinnostusta terapioita kohtaan on nähtävissä jo esimerkiksi Ruotsissa ja Itävallassa, joissa on kehitetty terapeuttisia puutarhoja psyykepotilaille. Suomessa esimerkiksi Pitkäniemen sairaala tarjoaa puutarhaterapiaa yhtenä terapiamuotona. Kasvien kasvun seuraamisessa ja niiden hoivaamisessa katsotaan olevan samanlaisia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia hyötyjä kuin muissakin luonnon avulla tapahtuvissa kuntouttamisen muodoissa. (Yli-Viikari ym. 2009, 22.)

Ratsastusterapia tuli Suomeen 1980-luvun lopulla. Terapiaa toteutetaan nykyisin Kelan rahoittamana toimintana, jossa se nähdään eräänä toimintatapana fysioterapian tai toimintaterapian toteutukseen. (Yli-Viikari, Kirveenummi, Lilja ja Soini 2010, 3.) 1990-luvun alussa Suomessa kiinnostuttiin myös sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, joka nykyisin keskittyy tallityön ja talliyhteisön puitteissa lähinnä asiakkaiden sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseen. (Yli-Viikari ym. 2010, 3.) Suomalaiset viranomaiset ovat tunnustaneet ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tarpeellisuuden, ja etenkin ratsastusterapia on Suomessa jo hyvin organisoitua toimintaa. Puutarhaterapia ei kuitenkaan ole saanut Suomessa virallista statusta terapiamuotona, eikä sitä tueta rahallisesti. (Partanen, Lilja, Kurppa & Toini 2006, 135.)

Sosiaali- ja terveysalalla väestön ikääntyminen, julkisen sektorin tuottavuustavoitteet, palveluiden yksityistäminen ja hoidon yksilöllisyys luovat kehittämistarpeita palveluille, joihin Green Care -mallin mukaiset toiminnot kykenisivät vastaamaan. Maataloudessa hyöty olisi myös suuri, sillä maatilojen erikoistuessa ja tuotannon tehostuessa tarvitaan uusia näkökulmia maatalouden säilymisen takaamiseksi. Green Care -toiminnan kysyntä perustuukin suurelta osin siihen, että nykyisen elämäntapamme katsotaan olevan vieraantunut luonnosta, sen rytmeistä ja lainalaisuuksista. (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveenummi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen & Soini 2009, 18.) Näiden tekijöiden pohjalta voidaan tulkitta, että Green Care -toiminnalle on kysyntää tulevaisuudessa.

Kuvio 3. Green Caren mahdollisuudet (Yli-Viikari ym. 2009, 33.)

5.1 Green Care -mallin leviäminen

Green Care -toiminnan leviäminen on useissa maissa lähtenyt liikkeelle pienimuotoisista kokeiluista (Yli-Viikari 2009, 16.). Tämän seurauksena hoivayrittäjyys maataloilla on lähtenyt Euroopassa voimakkaasti laajenemaan, ja Green Care -käsitteen alaisuuteen on syntynyt monentyyppistä yritys- ja järjestötoimintaa (Suomen maataloustieteellinen seura 2010). Yhteistä toiminnoille on ollut maatalan ja maaseutuymäristön resurssien hyödyntäminen hoiva- ja hyvinvointialan sekä kasvatuksen palveluihin. (Yli-Viikari 2009, 16.) Termillä ”hoivayrittäjyys” tarkoitetaan sosiaali- ja terveystalalle kuuluvaa yritysperusteista toimintaa, jonka pääasiallisia toimialueita ovat eri ikä- ja asiakasryhmien hoiva, huolenpito ja hoito (Aalto & Salminen 2006, 6.).

Kansainvälisesti Green Care -toimintaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa on käynnistynyt paljon viime vuosina. Kehityksen kärkimaita ovat olleet muun muassa Alankomaat, Norja, Iso-Britannia ja Italia, joista esimerkiksi Hollannissa on keskitytty hoivamaataloutta tukevien valtakunnallisten rakenteiden kehittämiseen. (Maaseutupolitiikka.fi 2010.) Hollanti onkin ollut jo pitkään Green Care -toiminnan edelläkävijä. Maassa toimii nykyisin tuhannen hoivatiljan verkosto, joka tarjoaa tuettua työtä ja kuntoutusta eri muodoissaan lähiseudun asukkaille ja hoivavaltoksille (Yli-Viikari 2009, 16). Hollannin maatalousministeriö on laatinut hoivamaatiloille myös laatuluokituksen ja toimintaohjeet. (Maaseutupolitiikka.fi 2010.)

Hollantilaista toimintaa luonnehtii ennen muuta joustavuus ja monimuotoisuus. Samalla tilalla voi olla useita asiakasryhmiä ja toimintamallit joustavat useisiin eri tilanteisiin: päivätoiminnasta pidempiaikaiseen asumiseen sekä kuntoutuksesta aktivoivaan ohjaukseen ja tuettuun työllistymiseen. Yritysten taloudenmuodostuskin on usein yhdistelmä maataloustuloa, luonnon- ja maisemanhoidon tehtäviä ja hoivapuolen kautta tulevia korvauksia. (Yli-Viikari 2009, 16.)

5.2 Green Care Suomessa

Suomessa Green Care -käsitteelle (Green Care, Farming for Health, Social Farming, Care Farms) ei ole vielä muodostunut vakiintunutta suomenkielistä vastinetta, kuten ei ole toimintojen sisällöillekään (Maaseutupolitiikka.fi 2010). Suomessa Green Care on suhteellisen uusi ilmiö, sillä maatalous mielletään yhä pääasiassa ruoan tuottajana. Vaikka Green Care -toimintaa ei ole laajemmin käytetty tai tunnistettu suomalaisessa sosiaalijärjestelmässä, monissa yrityksissä ja julkisissa palveluissa, esimerkiksi vankiloissa, tarjotaan vastaavaa toimintaa. (Partanen ym. 2006, 135.) Esimerkiksi Pelson vankilassa Vaalassa vangeille tarjotaan työtehtäviä joko maataloudessa, metsätoimissa, maanviljelyksessä tai karjataloudessa. Vangeilla on myös mahdollisuus suorittaa rakennusten peruskorjauksen tai hevosvostalouden perustutkinto. (Rikosseuraamuslaitos 2010.)

Suomesta löytyy muitakin Green Care -mallin mukaista toimintaa tarjoavia yrityksiä, mutta hyvin niukasti. Espoossa sijaitsevassa Paloniemen sairaalassa potilaille tarjotaan mahdollisuus sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan muiden terapiamuotojen ohella, ja Nastolassa toimiva ETEVA-kuntayhtymän omistama Hakamaan tila työllistää ja kuntouttaa alueensa kehitysvammaisia. (Yli-Viikari 2009,16.) Myös perhekoti Toiskan yhteydessä toimiva Koskenkorvan hevoostalli tarjoaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa perhekoti Toiskan nuorille ja avohuollon asiakkaille. Koska Suomessa ei ole olemassa yhteen kerättyä informaatiota aiheeseen liittyvistä projekteista tai Green Care -toimintaa harjoittavien tahojen määrästä, yksittäisiä Green Care -mallin mukaista toimintaa tarjoavia yrittäjiä on vaikea löytää. (Partanen ym. 2006, 135.)

Kiinnostus Green Care -mallia kohtaan on alkanut kuitenkin kasvaa viime vuosina myös Suomessa. Kasvavasta suosiosta kertoo muun muassa se, että Green Care on kevään 2010 teemana maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän hyvinvointipalvelujen teemaryhmässä, jonka pyrkimyksenä on lisätä tietoisuutta, verkostoja sekä hankkeita aiheesta. (Maaseutupolitiikka.fi 2010.) Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) johtamassa ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän rahoittamassa hankkeessa pureudutaan vuosien 2009–2011 aikana Green Care -toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointiin, joka on tärkeä osa Green Care -toiminnan laadun ja kilpailukyvyyn kehittämistä. Laadun määrittely on haasteellista toimialalle, jossa mukana on useiden ammattialojen edustajia, ja toisin kuin Hollannissa, toiminnan tuki- ja ohjausjärjestelmiä ollaan vasta muodostamassa. (MTT 2009.)

Green Caren, samoin kuin sosiaali- ja terveyspalvelujen, vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi onkin monitieteinen ja -alainen kenttä. Arviointi voidaan kohdistaa esimerkiksi yksilön hyvinvointiin, sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmiin ja niiden taloudelliseen tehokkuuteen tai laajemmin yhteiskuntaan. Myös käytettäviä arviointimenetelmiä on useita, aina määrällisistä ja laadullisista menetelmistä taloudellisiin ja kulttuurisiin menetelmiin. (MTT 2009.) Green Care -toiminnan yhteiseen arvoperustaan kuitenkin kuuluu luonnon tietoinen ja tavoitteellinen hyö-

dyntäminen hoiva- ja kuntoutustyössä, asiakkaan kunnioittaminen ja arvostaminen, eläinten kunnioitus ja hyvinvointi, luonnon kestävä käyttö sekä ammattialan yleisten toimintaperiaatteiden ja säädösten noudattaminen. (Maaseutupolitiikka.fi 2010.)

5.3 Green Care osana mielenterveyspalveluita

Mielenterveystyössä Green Care -toimintamuotoja voidaan käyttää sekä laitostettä avohoidon terapiamuotoina, mutta etenkin laitoshoidon alkuajoista lähtien maatalous-, puisto- ja puutarhaympäristöt ovat olleet merkittävä hoidollinen resurssi. (Rappe & Malin 2010, 1.)

Maatilaympäristön on todettu soveltuvan kuntouttavaan käyttöön hyvin, sillä työtehtävät ja toiminnot on mahdollista suunnitella joustavasti asiakkaan kykyjen mukaan. Asiakkaan edistymisen myötä tehtävien vaativuutta ja itsenäisyyttä voidaan lisätä. Ulkomaailmasta eristetyn laitospäristön sijaan potilaat voivat toimia osana työyhteisöä, joka on vuorovaikutuksessa lähiympäristön kanssa. Kuntoutuja tekee tarpeellista ja merkityksellistä työtä, jolloin hän astuu passiivisen seuraajan sijasta tekevän työntekijän rooliin. (Yli-Viikari, Kirveennummi, Lilja & Soini 2010, 4-5.)

Luontoympäristön uskotaan aistien kautta koettuna rauhoittavan, parantavan keskittymiskykyä ja lievittävän ahdistusta. Merkityksellinen ja onnistunut toiminta vahvistaa itsetuntoa ja luottamusta omiin kykyihin. Vuorovaikutus luonnon kanssa kehittää vastuuntuntoa ja kykyä tunkea empatiaa, ja se kiinnittää huomion pois omista ongelmista. Toiminta ryhmässä, jossa on avoin ja tasa-arvoinen ilmapiiri, tuottaa yhteisöllisyyttä. Ympäristöt, joita voi käyttää psyykkiseen itsesäätelyyn ja terveyttä tukevaan toimintaan, voivat myös ennaltaehkäistä mielenterveysongelmia. (Rappe ym. 2010, 1.)

Green Care täydentää ja tukee sosiaali- ja terveystalouden palveluvalikoimaa. Se tarjoaa alan ammattilaisille edellä mainittuja luontoa hyödyntäviä terapia- ja kuntoutusmenetelmiä, kuten terapeuttista puutarhanhoitoa ja eläinavusteista toimintaa.

(Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä 2010.) Luonnon ohella toiminnallisuus ja yhteisöllisyys ovat keskeisiä elementtejä, joiden merkitys sosiaalityössä ja terveydenhoidossa on entisestään korostumassa. Maaseudulle on mahdollista kehittää monipuolista hyvinvointipalveluihin perustuvaa yritystoimintaa ja löytää uusia innovaatioita ja yrittäjyyden muotoja. Green Care on myös uusi mahdollisuus tuottaa palveluja sekä oman alueen että muiden asiakkaiden tarpeisiin. Tällä hetkellä tarvitaan lisää koulutusta, tietoa ja valtakunnallista koordinaatiota, ja tärkeää on myös tunnistaa ja ottaa käyttöön luonnon tarjoamat ja hyvinvointia tukevat vaikutukset. Monet keinot ovat niin sanotusti uusvanhoja, sillä luonnon ja maaseutu ympäristön kuntouttavat ja eheyttävät vaikutukset on tunnettu jo kauan. (Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä 2010.)

Yksi onnistunut esimerkki mielenterveyden tukemisesta Green Care –mallin avulla nähdään dokumentissa ”Taakankantaja”, jossa esitellään sosiaalipedagogista hevostoimintaa Paloniemen sairaalan yhtenä terapiamuotona. Dokumentissa tuodaan esille, kuinka hevosen kautta voidaan päästä käsiksi potilaan varhaisiin vuorovaikutuskokemuksiin, joiden sanallinen tavoittaminen voi olla hyvin vaikeaa. Varhaisessa vuorovaikutuksessa äidin ja lapsen välinen kosketus on ensiarvoisen tärkeää, sillä sen kautta ihmiselle syntyy kuva itsestään rakastettuna ja hyväksyttynä olentona. Hevosen kosketus voi vastata tätä varhaista turvallisuudentunnetta. Psykkisten häiriöiden taustalla ovat usein nimenomaan näihin kokemuksiin liittyvät ongelmat, eli hoivasta ja hyväksynnästä paitsi jääminen. Hevosen kautta ihmisen tuo julki tunteita, joille joita on vaikea ilmaista sanallisesti, ja tulee näin tietoiseksi myös itse omasta kokemushistoriastaan ja sen vaikutuksista myöhempään elämäänsä. (Pitkänen 2008, 20.) Myös talliympäristön todettiin edistävän positiivista mielenterveyttä yhteisöllisyyden keinoin.

5.4 Terapiakoulutus Suomessa

Suomessa koulutusta Green Care -toimintaan liittyen on vaikea löytää. Suomessa ainoa ratsastusterapeutin koulutusta tarjoava laitos on Ypäjän hevosopisto, joka on tarjonnut kyseistä koulutusta vuodesta 1988 asti. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Suomen Ratsastusterapeutti -yhdistyksen ja Ypäjän Hevosopiston kanssa.

Suomessa on jo yli 100 koulutettua ratsastusterapeuttia, joista yli puolet on pohjakoulutukseltaan fysioterapeutteja ja jopa lääkäreitä, psykologeja, toimintaterapeuteja, erityisopettajia sekä sosiaalityöntekijöitä. (Selvinen 2004, 1.) Opiskelemaan päästäkseen on hakijalla oltava terveydenhuolto-, opetus- tai sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto, vähintään kahden vuoden työkokemus omassa ammatissa vammaistyössä ja kuntoutusalalla sekä vankka hevostaito ja Helppo B -tason ratsastustaito. (Ypäjän Hevosopisto 2010.)

Jotta Kela tukisi toimintaa, tulee sen olla sisällytetty asiakkaan yksilölliseen kuntoutussuunnitelmaan, toiminnan tuloksia tulee valvoa ja niistä pitää raportoida säännöllisesti. Myös jotkut paikalliset palvelut ja kehitysvammaisten yhdistykset voivat tukea ratsastusterapiatoimintaa. (Partanen ym. 2009, 135.) Ratsastusterapia erotetaan vammaisratsastuksesta, joka on harrastustoimintaa ja jonka tavoitteet ovat samat kuin muillakin ratsastajilla: tarkoituksena on oppia hevosen hallintaa ja ratsastustaitoja. Toimintaa järjestävät muun muassa Suomen Kuntoutusliitto ry, Suomen Ratsastajainliitto sekä Suomen kehitysvammaisten liikunta ja urheilu. (Selvinen 2004, 1.)

Suomessa on mahdollisuus opiskella myös sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Kuopion yliopiston vuonna 2002 käynnistämä koulutus toteutetaan yhteistyössä Ypäjän Hevosopiston ja Turun yliopiston kanssa, ja se on suunnattu sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaisille, joilla on vankka hevostietämys. Koulutus ei anna varsinaista pätevyyttä, mutta se lisää valmiuksia omasta ammattitoiminnasta lähtien tehdä työtä sosiaalisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten kanssa. (Ypäjän hevosopisto 2010.) Koulutus perustuu vahvasti yliopistolliseen sosiaalipedagogiseen teoriaopetukseen ja sen näkökulman soveltamiseen. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry. 2010.) Koulutus on suunnattu sosiaalialan ammattilaisille, koska sosiaalipedagogisen hevostoiminnan näkökulman omaksumisen katsotaan olevan helpointa kyseisellä alalla. Koulutus syventää osallistujien tietämystä sosiaalisesta syrjäytymisestä ja opastaa heitä käyttämään hevosen ja ihmisen välistä kommunikaatiota ja ympäristöä hyväksi erityisesti nuorten ja lasten sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Koulutuksen tavoite on luoda uusia

sosiaalipedagogisia koulutusmenetelmiä lasten ja nuorten sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Partanen ym. 2009, 135.)

6 RATSASTUS – MIELEN KUNTOLIIKUNTAA

Ratsastus kuuluu niihin urheilulajeihin, joiden suosio on kasvanut viimeisen parin vuosikymmenen aikana: 1990-luvun puolivälin jälkeen ratsastuksen harrastajamäärä on kaksinkertaistunut. (Pitkänen 2008, 7.) Kehitys näkyy konkreettisesti myös Suomen Ratsastajainliiton (SRL) jäsenmäärissä. Tällä hetkellä Ratsastajainliitolla on noin 50 000 jäsentä ja ratsastusta harrastaa 160 000 suomalaista. Ratsastus on myös lasten ja nuorten lajeista suosituimpia. (Suomen Ratsastajainliitto ry.)

Ratsastuksen on jo kauan tiedetty kehittävän lihasvoimaa ja koordinaatiota, tasapainoa ja notkeutta, ja sitä onkin käytetty jo vuosia hyödyksi ratsastusterapiassa. Ratsastuksen psyykkisistä vaikutuksista puhutaan kuitenkin vielä erittäin vähän, vaikka usein varsinkin aikuiset etsivät ratsastukselta ensisijaisesti muita asioita kuin perinteistä kilpailukulttuuria (Pitkänen 2008, 7). Hevosvoimia-kirjan mukaan harrastuksen motiiveja on varmasti yhtä paljon kuin ratsastajia, ja hevosharrastuksen syyt ovat syvemmällä kuin kunnan ylläpitämisessä tai ratsastustaitojen kehittämisessä. Useimmat kuvaavat harrastustaan sanoilla ”rentouttava” ja jopa ”terapeuttinen” (Pitkänen 2008, 8).

6.1 Eläinavusteinen terapia ja antrozoologia

Lemmikkieläimen vaikutus henkiseen hyvinvointiin on erityisen suuri ja se on helpompi havaita silloin, kun ihmisen sosiaaliset kontaktit ovat tavanomaista vähäisemmät. Lemmikin on havaittu vähentävän yksinäisyyttä, ahdistusta ja masennusta, sillä se on aina läsnä, se hyväksyy ehdoitta, sille voi puhua ja se reagoi puheeseen. Esimerkiksi koiria on jo pitkään käytetty fyysisesti vammaisten ihmisten apuna. Eläimiä on alettu käyttää myös psyykkisten ongelmien ja laitoksissa elävien ihmisten hoidossa. Kun eläin on mukana esimerkiksi lastenpsykologin tai muun vastaavan ammattilaisen apuna, puhutaan eläinavusteisesta terapiasta. (Manninen 2005, 558–559.)

Hevosavusteinen terapia on yksi yleisimmistä eläinterapeuttisista suuntauksista. Kuten jo aiemmin todettiin, ratsastusterapia on jo vakiintunut osaksi fysioterapeuttista kuntoutusta, ja siihen on mahdollista saada Kelan tukea. Sen sijaan psyykkiseen kuntoutukseen tukea ei vielä saa, vaikka hoitomuodolla on saavutettu erittäin hyviä tuloksia. (Manninen 2005, 559.) Ratsastuksen psyykkisesti virkistävän voiman uskotaan olevan ihmisen ja eläimen välisessä parantavassa vuorovaikutussuhteessa, josta tutkijat käyttävät nimeä *human-animal -bond* (ihmisen ja eläimen välinen sidos). Tarkemmin voidaan puhua *human-equine -bondista* (ihmisen ja hevosen välinen sidos). Tällainen tutkimus on ollut tutkijoiden mielenkiinnon kohteena 1950–1960 -luvuilla, jolloin *antrozologiaksi* nimetty tutkimusala syntyi Yhdysvalloissa. Ensimmäisinä tästä suhteesta puhuivat lääkäri ja biologi Konrad Lorenz ja lapsipsykologian uranuurtaja Boris Levinson. Levinson käytti aiheesta muun muassa nimitystä lemmikkiterapia (pet therapy). (Pitkänen 2008, 12.)

Tutkimuksen pohjalla oli huomio, jonka mukaan seuraeläimet kohensivat monenlaisista sairauksista kärsivien potilaiden fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Ajatuksen suhtauduttiin tiedepiireissä aluksi nihkeästi, mutta eläinten suosion kasvaessa terveydenhuollon palveluissa 1980-luvulla ammattilaisten keskuudessa heräsi tarve määrittellä lemmikkiterapia tarkemmin. (Viinamäki 2006.) Käytännön kokemukset muuttivat vähitellen asenteita ja 1980-luvulla eläinterapeuttiselle ja -avusteiselle toiminnalle kehitettiin virallinen toimintanormisto. (Pitkänen 2008, 12.)

Siitä lähtien käytössä ovat olleet ihmisen ja eläimen hoitosuhdetta edistävän Amerikkalaisen Delta Societyn määrittelemät termit. Näitä ovat eläinavusteinen terapia (*Animal-Assisted Therapy*) ja eläinavusteinen toiminta (*Animal-Assisted Activities*), jotka myös erotellaan toisistaan. Eläinterapeuttisesta toiminnasta puhutaan silloin, kun ammattihenkilö käyttää eläimiä apuna työssä, jolle terveydenhuoltojärjestelmä on määritellyt tavoitteet ja jonka edistymistä seurataan julkisesti hyväksytyjen kriteerien mukaan. Eläinavusteista toimintaa on puolestaan vapaa-

muotoisempi ihmisten hyvinvointia tukeva työ. (Viinamäki 2006; Pitkänen 2008, 12.)

6.2 Hevosen ja ihmisen symbioosi

Hevosen ja ihmisen suhdetta voisi parhaiten kuvailla symbioosiksi. Lajien yhteinen historia on pitkä, jonka aikana kumpikin laji on hyötynyt toisesta yhtä paljon. Ihminen tarjoaa hevoselle ruokaa ja suojaa pedoilta, minkä vuoksi hevosten elinikä on ihmisten hoidossa keskimäärin korkeampi kuin se olisi hevosten eläessä täysin luonnontilassa. Ihminen taas on paljosta velkaa hevoselle. Hevonen on muun muassa auttanut kulttuuriamme kehittämisessä ja leviämisessä ja helpottanut maanviljelystä. (Viranta-Kovanen 2005; Kaimio 2004, 103.)

Useimmat eläinlajit tunnistavat oman lajinsa jäsenet muiden lajien joukosta, joten on hyvin oletettavaa, että myös hevonen erottaa toisen hevosen samaan lajiin kuuluvaksi ja vastaavasti taas ihmisen joksikin muuksi eläimeksi kuin hevoseksi. Nykyään etologit, eli eläinten käyttäytymisen tutkijat, pitävätkin todennäköisenä, ettei hevonen näe ihmistä eräänlaisena hevosenä vaan tajuaa tämän edustavan toista eläinlajia. On havaittu, että villit hevoslaumat muodostavat suhteita toisiin eläinlajeihin, esimerkiksi lintuihin. Luultavasti ihminen on ollut alun perin vain yksi niistä olennoista, joiden kanssa hevonen on pyrkinyt vuorovaikutukseen. (Pitkänen 2008, 19.) Myös ihminen on kiinnostunut muista eläimistä ja ihminen saattaa onnistua käyttäytymään tavalla, joka saa hevosen reagoimaan samoin kuin se tekisi lajitovereidensa seurassa (Kaimio 2004, 105). Hevosessa ihmistä puhuttelevat sen fyysiset piirteet, kuten suuri koko, lämpö ja kauneus. Psykkisesti se tuntuu antavan mahdollisuuden kuvailla kokemuksia, joista emme muuten osaisi tai rohkenisi kertoa. (Pitkänen 2008, 19.)

6.3 Hevosen käyttäytyminen

Jotta voitaisiin ymmärtää hevosten käyttöä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa toiminnan välineenä, on tarkasteltava hevosta ja sen käyttäytymistä omien lajitovereidensa seurassa. Luonnossa hevoset elävät laumoissa, joiden koko ja koostumus vaihtelee. Hevonen tarvitsee saaliseläimenä lauman turvaa, sillä se vaistoa

olevansa suuremmissa vaarassa joutua saaliiksi yksin jäädessään kuin ympäristöä tarkkailevien laumatovereiden ympäröimänä. (McBane 2009, 10.) Yksin elävän hevosen pitää olla valppaana suuremman osan ajasta kuin laumassa elävän, jolloin pitkäaikainen yksinolo rasittaa hevosen elimistöä. (Kaimio 2004, 33.) Hevoset elävät pienryhmissä, joissa yhteistoiminta on yhtä voimakas virike kuin kilpailu-kin ja joissa keskinäinen kiintymys yhdistää yksilöitä toisiinsa niin lujasti, että se on helposti muunnettavissa ihmisen ja hevosen väliseksi liitoksi. Hevoset pyrkivät yhteistyöhön ihmisen kanssa ja haluavat miellyttää, mikä johtuu niiden synnynäisestä sosiaalisuudesta – tällainen käytös on ominaista luonnonvaraisille hevoseläimille. (Morris 1989, 7.)

Aivan kuten meillä ihmisillä, osa hevosten välisestä laumakäyttäytymisestä perustuu lajille tyypillisiin käyttäytymismalleihin avainärsykkeineen (Kaimio 2004, 104). Nykyisen käsityksen mukaan hevoslauma toimiikin erittäin tarkan sisäisen tunneviestinnän avulla, ja hevoslauman valtasuhteet ovat todellisuudessa paljon monimutkaisempia ja jalostuneempia kuin ihmiset olettavat. Kyse ei ole pelkästä ”vahva voittaa ja palkitaan” -periaatteesta vaan hienosyisestä järjestyksestä, joka takaa jokaiselle lauman jäsenelle mahdollisuuden elää ja jatkaa sukua. Tämän järjestyksen ylläpitämisessä auttaa hevosten välinen tarkka ja sanaton tunneviestintä – tunteet pitävät lauman kasassa ja luovat dynamiikkaa hevosten suhteisiin. Hevosten sosiaalisen viestinnän välittömyydessä ja aitoudessa ihminen jää helposti toiseksi. (Trevelyan 2001; Pitkänen 2008, 18.)

Hevonen onkin siis selkeästi laumasidonnainen eläin, jolla on monimutkaista sosiaalista käyttäytymistä. Hevoset ovat mestareita tarkkailemaan muiden eläinlajien liikkauksia ja elehdinnän muutoksia. Hevosten tapaiset tiiviissä laumoissa elävät saaliseläimet, joiden koko olemassaolo on saattanut olla kiinni refleksinomaisesta kyvystä mukautua lauman liikkeisiin, saattavat mukauttaa liikkumistaan myös lähellä olevan ihmisen mukaan. Ihminen saattaa liikahtaa tavalla, joka käynnistää hevosen sisäsyntyisen käyttäytymismallin (Kaimio 2004, 105). Elekieli ja sen tarkka tulkitseminen on hevosille niin luonteenomaista, että aavistuksenomaiset muutokset ihmisen elekielessä huomaava ja niiden merkityksen oppinut hevonen

saattaa ihmisten silmissä vaikuttaa ajatuksenlukijalta. (Kaimio 2004, 105; McBane 2009, 34.)

Tämä on tärkeä tekijä hevosterapeuttisessa toiminnassa. Hevonen ohjaa ja palkitsee käytöksellään vuorovaikutukseen hakeutuvaa potilasta, sillä hevonen vastaa ihmisen tunneilmaisuihin eikä arvota niitä sopiviin tai sopimattomiin. Hevonen ei pelkästään myötäelä potilaan mielentilaa vaan se vaatii potilasta käsittelemään tunteitaan ja menemään eteenpäin. Tällöin myös terapeutti saa totuudenmukaisen kuvan potilaan tunnemaailmasta ja terapiaprosessin kulusta. (Pitkänen 2008, 21.)

6.4 Ihmisen käyttäytyminen

Psykososiaaliseen ympäristöön kuuluu koko yhteiskunta erilaisine rajoituksineen ja mahdollisuuksineen. Tärkeimpiä ihmisen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ovat hänen toimintaympäristönsä ihmiset. Psykososiaalisella ympäristöllä ja vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys ihmisen toimintakyvylle, koska ihminen on yhteisöllinen, ajatteleva ja tunteva olento. Jotta vuorovaikutus olisi sujuvaa, ihmisten on kyettävä vastaanottamaan, lähettämään ja tulkitsemaan viestejä. Tämän mahdollistaa yhteinen kieli, jota käytetään viestien ja merkityksien välittämiseen. Ihmisten välinen kommunikaatio on kuitenkin harvoin aukotonta, koska ihmisillä on taipumus tulkita viestejä tunnepohjaisesti. Viestinnän moniulotteisuuden ja virhetulkintojen vuoksi psykososiaalinen ympäristö ei voi koskaan olla täysin hallittua. (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 13.)

Myös kulttuuri on olennainen osa ihmisten psykososiaalista ympäristöä. Se pitää sisällään omaksuttuja käyttäytymis- ja tulkintamalleja sekä arvoja, asenteita ja normeja. Kulttuurin avulla yhteisön jäsenet hahmottavat omaa toimintaansa ja tulkitsevat muita. Havainnoinnilla ja kasvatuksella ihminen oppii ja omaksuu asioita omasta kulttuuristaan. Tämä oppimisprosessi kestää ihmisen eliniän ajan ja sitä kutsutaan sosialisatioksi. Ihmiset eivät aina jostain syystä tahdo tai kykene noudattamaan yhteisön normeja, jolloin he väistämättä erottuvat joukosta. (Kettunen ym. 2009, 13.)

6.5 Terapiaprosessi

Tässä yhteydessä terapiaksi kutsutaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toiminnallisia tuokioita, joiden aikana kuntoutusta tapahtuu. Toiminnan merkitys on terapeuttinen, vaikka varsinaisesta perinteisestä terapiasta ei ole kyse.

Hevosen ja ihmisen vuorovaikutus on terapiaprosessin ydin. Terapiassa seurataan vuorovaikutuksen ongelmia, vahvuuksia ja kehitystä. Pitkäsen kirjassa ”Hevosvoimia” terapiaprosessia kuvataan seuraavasti: Aluksi ihminen pyrkii rakentamaan suhdetta hevoseen samoilla keinoilla kuin ihmisiin, jolloin hän saattaa käyttäytyä vetäytyvästi tai aggressiivisesti. Terapiahevonen kieltäytyy käytöksellään hyväksymästä näitä ongelmallisia käytösmalleja ja vaatii ihmistä parantamaan itseilmaisuaan. Asiakas saattaa kokea aluksi erilaisia hämmennyksen ja vihan tunteita, jolloin tunnereaktioiden noustessa esiin terapeutti ja asiakas alkavat pohtia reaktioiden syytä, tunneilmaisun vaikutusta hevoseen ja sitä, miten toimintaa muuttamalla tilanne voitaisiin ratkaista. Kun ihminen alkaa ilmaista itseään rehellisesti, hevonen usein palkitsee hänet välittömästi. Yhteistyö alkaa sujua ja näin on tarkoitus käydä myös potilaan ihmissuhteissa. (Pitkänen 2008, 21-23.)

Pitkänen on jakanut prosessin neljään eri vaiheeseen, jotka ovat motivointi-, aktivoitumis-, vakauttamis- ja toteuttamisvaihe. Motivointivaiheessa asiakkaalle on luotava motivaatio paranemiseen. Terapian ansiosta asiakkaan motivaatio kohoaa, sillä onnistumisen kautta palkintona on parempi suhde hevoseen. Asiakkaan keskittymiskyky ja tavoitteellisuus paranevat, sillä suhde hevoseen on rakennettava hitaasti ja luottamuksellisesti. Aktivoitumisvaiheessa ohjaaja selventää asiakkaalle hevosen kanssa tunnekokemuksia, joita hänessä on terapian aikana syntynyt. Hevonen palkitsee tilanteet, joissa asiakas ilmaisee tunteitaan rakentavasti ja päinvastoin auttaa tunnistamaan hetket, jolloin tunneilmaisu tapahtuu vahingoittavasti. Toteuttamisvaiheessa asiakas alkaa pukea sanoiksi hevosen herättämiä tunteita tuomitsematta ja kyseenalaistamatta niitä ja viimeisessä, eli vakauttamisvaiheessa, asiakas opettelee selviytymään tunteidensa kanssa. Esimerkiksi aikaisemmin hallitsemattomat vihan tunteet voidaan kanavoida ratsastussuorituksen parantamiseen. (Pitkänen 2008, 21-23.)

6.6 Hevonen terapeutina

Ihmisen ja eläimen tunnesidosta on selitetty erilaisin teorioin. Eräs todennäköinen syy läheisyyden kokemukseen on eläimen ja ihmisen välisen tunnevuorovaikutuksen puhtaudessa. Ihmisen suhde ihmiseen on aina monimutkainen ja ristiriitainen, ja inhimillisen vuorovaikutuksen monimutkaisuus tuottaa stressiä ja ahdistusta. Ihmisten on vaikea hyväksyä toisiaan ja toistensa tunteita. Eläin antaa mahdollisuuden kokea puhtaita ja yksinkertaisia tunteita, joihin ei sisälly torjutuksi tai väärinymmärretyksi tulemista. Vuorovaikutus eläimen kanssa voi rohkaista ylittämään inhimillisen järkeilyn rajoja sekä saavuttamaan aidomman yhteyden omiin tunteisiin. Tällöin uskaltaudutaan ilmaisemaan eläinten kautta tunteita, joita ihmisten pelätään pitävän naurettavina tai tyhjänpäiväisinä. (Salonen 2009, 38; Pitkänen 2008, 13.) Eläin voi auttaa ilmaisemaan tunteita rakentavammin myös ihmisille. Kun löydetään yhteys todellisiin tunteisiin, vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa helpottuu. Eläimen kanssa työskentely antaa ihmiselle tukea sosiaalisissa tilanteissa selviämiseen ja kehittää vuorovaikutustaitoja. Eläin voi jalostaa tunneälyä ja opettaa muun muassa sosiaalista tarkkaavaisuutta. (Pitkänen 2008, 13.)

Pitkänen kuvailee hevosia taitaviksi terapeuteiksi niiden äärimmäisen herkän ruumiinkielen, rikkaan tunneviestinnän ja kehittyneiden sosiaalisten kykyjen vuoksi. Hevonen on suora ja rehellinen, mutta lempeä ja rohkaiseva peili ihmisen tunnemaailmalle. Hevonen antaa ihmiselle takaisin sen tunteidenlukutaidon, jonka järkeilevä kulttuurimme on kadottanut (Pitkänen 2008, 18).

6.7 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Yhdysvalloissa sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on jo vakiintunut asema etenkin lasten ja nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tukemisessa. Euroopassa toiminta on lähtöisin Keski-Euroopasta ja Isosta-Britanniasta, josta se on tullut hiljattain myös Suomeen. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on yhdenlaista Green Care -mallin mukaista psyykkistä hyvinvointia edistävää toimintaa. Se on ennalta ehkäisevä ja korjaava sosiaalisen kuntoutuksen menetelmä syrjäytymisen ehkäisyssä, jossa korostuu sosiaalipe-

dagoginen viitekehys eli sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen. (Peltonen 2008.) Toiminnassa on kyse sosiaalisesti orientoituvasta kuntoutustyöstä, jossa hevonen on työkaveri ja kanava toteuttaa sosiaalista kuntoutusta (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry).

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja ratsastusterapia sisältävät paljon samoja elementtejä, minkä vuoksi niitä on vaikea erottaa toisistaan – terapiassa on usein vahvoja pedagogisia elementtejä ja pedagogisessa työssä terapeutista tarkoitusta ja vaikutusta. (Hämäläinen 2001, 68.) Ratsastusterapiassa, toisin kuin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, kuntoutettava, terapeutti ja hevonen muodostavat tärkeän keskiön, jossa näiden kolmen tärkeän elementin vuorovaikutuksessa syntyvät psykofyysiset kuntouttavat vaikutukset. (Saastamoinen 2007, 22.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei keskity asiakkaan psykofyysiseen kuntoutukseen, vaan pyrkii erilaisten toiminnallisten ja kasvatuksellisten menetelmien avulla talliympäristössä tukemaan ja lisäämään asiakkaan psykososiaalista toimintakykyä. (Saastamoinen 2007, 22.) Ratsastusterapian voidaankin tulkita olevan kokonaisvaltaisempi terapiamuoto. Tässä yhteydessä psykofyysisellä tarkoitetaan psyykkis-fyysis-sosiaalista ja psykososiaalisella psyykkis-sosiaalista kokonaisuutta.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta keskittyy sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen, eli toiminta on sosiaalista kuntoutusta. Toiminnassa talli on kasvatuksellinen yhteisö, jossa hevosen kanssa toteutetaan yhteisöllistä, ja osallistavaa toimintaa. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry.). Toiminnassa korostuvat yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja toiminnallisuus, joista keskeisin lienee yhteisöllisyys, koska sen avulla on mahdollista edistää yksilöiden persoonallista kasvua ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Elämyksellisyyden avulla on mahdollista saavuttaa onnistumisen kokemuksia, jotka ovat toimintakyvyn ja elämänhallinnan tuen mahdollistamiseksi tärkeitä. Elämyksellisyys ja yhteisöllisyys toteutuvat toiminnallisuuden kautta. Erilaisten tallitöiden, kuten hevosten hoidon, säännöllisen ruokinnan ja liikunnan, avulla on tarkoitus näyttää asiakkaalle, mistä tekijöistä myös oma hyvinvointi koostuu. (Saastamoinen 2007, 21.)

Ihmisille, joilla on psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, toiminnassa korostuvat vuorovaikutukselliset tavoitteet. Toiminta hevosen kanssa tarjoaa monipuolisia ja haastavia vuorovaikutustilanteita, jotka kehittävät tunne-elämää sekä rehellistä ja aitoa kommunikaatiokykyä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta auttaa kehittämään itsehillintää, parantamaan keskittymiskykyä ja ohjeiden noudattamista. Hevonen talliympäristöineen antaa toiminnalle selkeät rajat ja tarjoaa kokonaisvaltaista, monipuolista ja konkreettista toimintaa. Pelon voittaminen, onnistumisen elämykset ja luottamus omiin kykyihin vahvistavat omaa minäkuvaa ja itsetuntoa. Toiminnan tavoitteet ovat aina yksilöllisiä, mutta yleisenä pyrkimyksenä on itseohjautuvuus sekä opittujen taitojen ja tunteiden siirtäminen jokapäiväiseen elämään. Toiminta on ennaltaehkäisevä ja korjaava menetelmä ennen kaikkea syrjäytymisen ehkäisyssä. (Suomen ratsastusterapeutit ry.)

Ratsastusterapia	Sosiaalipedagoginen hevostoiminta
<ul style="list-style-type: none"> - kokonaisvaltaisempi terapiamuoto → pääpaino kuitenkin fyysisessä kuntoutuksessa - hevosen merkitys työvälineenä fyysisenä kuntouttajana - fyysiset tavoitteet - pääpaino ratsastuksessa - Kelan tukema - ammatillista kuntoutusta 	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaalipedagoginen näkökulma - sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy - toiminnalliset ja kasvatukselliset menetelmät - hevosen merkitys työvälineenä psyykkis-sosiaalisena kuntouttajana - vuorovaikutukselliset tavoitteet - pääpaino hevosen kanssa ja talliyhteisössä toimimisessa - Kelan tukema - ammatillista kuntoutusta

Kuvio 4. Karkea jaottelu ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan eroista. (Partanen ym. 2009, 135; Pitkänen 2008, 7.)

7 PERHEKOTI TOISKA

Perhekoti Toiska on Ilmajoen Koskenkorvalla sijaitseva vuodesta 1992 toiminut perhekoti, joka hyödyntää toiminnassaan samassa pihapiirissä sijaitsevaa Koskenkorvan hevoostallia. Asiakaspaikkoja on kuusi, mutta suunnitteilla on yksi lisäpaikka. Toiska ottaa vastaan 13–21 -vuotiaita lastensuojelun sijoittamia tyttöjä, mutta se tarjoaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa myös yli 9-vuotiaille tytöille ja pojille avohuollon tukitoimenpiteenä. Myös toinen Pegasos-hankkeeseen kuuluva perhekoti eli Perhekoti Koskela käyttää Toiskan pihapiirissä järjestettäviä avohuollon palveluja. (Haastattelu 2010.)

Henkilökuntaa perhekodissa on viisi ja hankkeessa kaksi. Perhekodissa työskentelevät perhekodin isäntäpari, jolla on sekä psykiatrisen sairaanhoitajan että psykoterapeutin koulutustausta. Lisäksi perhekodissa työskentelee sosionomi, sosionomiopiskelija sekä pehtoori eli tilanhoitaja. Pegasos-hankkeen puolesta toiminnassa ovat mukana hankkeen projektipäällikkö sekä työntekijä, jotka vastaavat perhekodin pihapiirissä sijaitsevan Koskenkorvan hevoostallin toiminnasta. (Haastattelu 2010.)

Perhekoti Toiskan taustalla on idea siitä, että maalla voidaan tehdä muutakin kuin viljellä maata tai tehdä työtä ulkopuoliselle taholle. Perhekotia lähdettiin perustamaan isäntäpariskunnan kotitalalle, jossa ympäristöä pyritään hyödyntämään kaikkiin mahdollisiin tavoin. Esimerkiksi puutarhoihin on panostettu huolella, sillä ympäristön viihtyvyys ja kauneus ovat suuri osa Toiskan kokonaisvaltaista ideologiaa. Myös yhteisöstä rakentuu omanlaisensa maalaisympäristössä, jossa ihmisen on pakko kohdata oma itsensä. (Haastattelu 2010.)

Nuoret tulevat Toiskaan pääosin sosiaalihuollon kautta, mutta ohjausta ja yhteydenottoja tulee jonkin verran myös lasten ja nuorten psykiatrian puolelta. Nuoret tulevat suurimmaksi osaksi perheistä, joissa ongelmat ovat jo niin suuria, että lapsen sijoitus on ainoa mahdollisuus. Ensimmäinen signaali nuoren pahoinvoinnista tulee usein koululta, jossa ongelmat näkyvät poissaoloina ja häiriökäyttäytymise-

nä. On kuitenkin myös vanhempia, jotka oma-aloitteisesti ottavat yhteyttä sosiaalitoimeen. (Haastattelu 2010.)

Perhekoti Toiska painottaa toiminnassaan arjen rutiineja sekä muiden ihmisten kunnioittamista, ja erityisesti läsnäoloa, arvostusta ja rajoja. Tärkeitä arvoja ovat myös ekologisuus, kulttuurisuus, esteettisyys sekä päihteettömyys ja väkivallattomuus. Tavoitteena on, että nuori ottaa vastuuta omasta elämästään ja löytää erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Rutiinit turvaavat arkea, jolloin päivät rakentuvat koulun ja muiden jokapäiväisten toimintojen ympärille. Tekeminen rytmittää arkea, ja luo uusia mahdollisuuksia nuoren elämälle. Toimintaa toteutetaan aikuisten ohjauksessa, ja ympäristön ja yhteisön tukemana nuori kasvaa oppimiskokemusten myötä. Tunnetaitokasvatus on avainasemassa Toiskassa, ja se heijastuu koko toimintaan arkiaskareita myöten. Toiskassa eletäänkin normaalia elämää, johon kuuluu myös yleisestä siisteydestä sekä oman ja muiden viihtyvyydestä huolehtiminen. (Haastattelu 2010; Perhekoti Toiska 2010.)

Markkinointisuunnitelmaa ja markkinointia suunnitellaan ja kehitetään, ja tavoitteena on saada ihmiset tietoisiksi Toiskan toiminnasta. Ihmisiä kutsutaan myös katsomaan ja kokeilemaan toimintaa paikanpäälle, ja esimerkiksi sosiaalitoimelle on pidetty esitelmiä Toiskan toiminnasta. Green Care -nimikettä ei käytetä aktiivisesti Toiskan palveluiden yhteydessä, sillä valtakunnallista ohjausta toimintaan liittyen ollaan vasta aloittamassa. Tämän vuoksi on vaikea sanoa, mihin suuntaan toimintaa aletaan kehittää Suomessa. Hollannissa Green Care -toimintaa tarjoavilla yrityksillä tulee olla vankka ammattitaito ja koulutus, mutta Suomessa toiminnalle ei ole vielä pystytty luomaan standardoitua mittaristoa puutteellisen koulutuksen ja tietämyksen vuoksi. Moni palveluntarjoaja Suomessa uskookin tarjoavansa Green Care -palveluja. Kun verrataan esimerkiksi maaseutumatkailua, joka on luonnossa tapahtuvaa virkistystoimintaa, ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa, jonka taustalla on aina vahva sosiaalialan ammattitaito, ei kyseisiä palveluita voida sijoittaa suoraan saman nimikkeen alle. Tämän vuoksi olisi erittäin tärkeää luoda toiminnalle standardoitu mittaristo, jotta sosiaali- ja terveysalan yritykset

voisivat halutessaan kehittää toimintaansa Green Care -mallin mukaiseksi. (Haastattelu 2010.)

8 TUTKIMUKSEN TAUSTA, TUTKIMUSONGELMAT JA TARKOITUS

Tutkimuksen taustalla oli hankkeistajan, eli Perhekoti Toiskan, mielenkiinto Green Caren mahdollisuuksiin ja toiminnan vaikuttavuuteen sekä tekijöiden mielenkiinto luontoympäristön käyttöön sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Koska mielenkiinnon kohteena oli myös toiminnan psyykkinen ja sosiaalinen vaikuttavuus, päädyttiin tarkastelemaan erityisesti Green Care -mallin toiminnallisen osion, eli tässä suhteessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, kuntoutuksellisuutta. Tarkoituksena oli tutkia, mitä sosiaalinen kuntoutus on ja miten se näkyy sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Tutkimuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ollut nostaa nuoria kohderyhmäksi, vaan heidän kauttaan tarkasteltiin sosiaalista kuntoutusta ja Green Carea psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Perhekoti Toiska oli hyvä kohde tutkimuksen toteuttamiselle, sillä perhekoti tarjoaa toiminnassaan ympäristön, yhteisön ja toiminnan kautta elämyksiä, joiden taivotteena on taata perhekodin nuorille ja avohuollon asiakkaille hyvät lähtökohdat elämään. Toiminnassa näkyikin Green Caren -mallille ominaisia piirteitä (ks. sivu 20), vaikka Toiska ei varsinaisesti tarjoa Green Care -toimintaa palveluna. Kuten edellä todettiin, edellytykset toiminnalle ovat kuitenkin olemassa. Siksi mielenkiinnon kohteena olikin selvittää tarkemmin Green Caren vaikuttavuuden lisäksi niitä avaintekijöitä, jotka toiminnassa vaikuttavat.

Tutkimusongelmiksi määriteltiin edellä mainittujen seikkojen perusteella seuraavat kysymykset:

- 1) Mitä Green Care on?
- 2) Mitä Green Care on Perhekoti Toiskassa?
- 3) Miten sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuntouttaa?

9 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN JA TOTEUTUS

Ensimmäinen yhteydenotto Pegasos-hankkeen projektikoordinaattoriin tapahtui tammikuussa, jonka jälkeen sovittiin yhteinen tapaaminen. Helmikuussa 2010 vierailtiin Perhekoti Toiskassa tapaamassa perhekodin sekä hevostallin henkilökuntaa, joiden kanssa käytiin avoimia keskusteluja tutkimuksen aiheeseen liittyen. Tarkoituksena oli saada tietoa perhekodin ja hevostoiminnan toimintakokonaisuudesta sekä Pegasos-hankkeesta yleisesti. Tarkoituksena oli saada ideoita myöskin aiheen rajaamiseen sekä tietoa siitä, millaisesta tutkimuksesta olisi eniten hyötyä Perhekoti Toiskalle ja Koskenkorvan hevoostallille. Käytyjen keskustelujen perusteella päädyttiin käsittelemään Green Caren ja erityisesti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta.

Haastatteluita tehtiin helmi- ja lokakuussa puolistrukturoiduin ja avoimin menetelmin. Lokakuussa 2010 suoritettiin teemahaastattelu Pegasos-hankkeen, Perhekoti Toiskan sekä Koskenkorvan hevoostallin henkilökunnalle. Haastatteluilla kerättiin tietoa perhekoti Toiskan toiminnasta, sen ympäristöllisesti kuntouttavista tekijöistä ja toiminnallisesta kuntoutuksesta, joka oli tässä tapauksessa Green Careen liitettynä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Tietoa kerättiin henkilökunnan näkökulmasta myös toiminnan koetusta vaikuttavuudesta. Haastattelussa työntekijät jaettiin kahteen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä olivat Pegasos-hankkeen projektinjohtaja ja projektityöntekijä sekä perhekodin emäntä ja toisessa sosionomi, sosionomi-opiskelija sekä perhekodin isäntä. Haastattelu toteutettiin avoimesti, ja se äänitettiin sanelukoneeseen.

Lokakuussa 2010 suoritettiin havainnointi perhekoti Toiskassa ja Koskenkorvan hevoostallilla yhden päivän ajan. Päivän aikana havainnointiin sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja siinä mukana olleita nuorisoryhmiä. Mukana toiminnassa ja siten myös havainnoinnin kohteena olivat sekä perhekotiin sijoitetut että avoimuuden tukitoimenpiteenä hevostoiminnassa käyvät nuoret. Päivän aikana havainnoitiin yhteensä seitsemää nuorta sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut nostaa nuoria tutkimuksen kohteeksi, vaan tutkimus painotui sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistämisen tarkasteluun Green Caren

sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta. Havainnointi suoritettiin ensisijaisesti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteydessä kolmen eri ryhmän toiminnan aikana. Toimintaa tarkasteltiin sosiaalisen kuntoutuksen ja Green Caren näkökulmista sekä teoreettisista viitekehyksistä.

Koko tutkimus suoritettiin kvalitatiivisin eli laadullisin menetelmin, sillä numeerisesti arvioitavaa tutkimusaineistoa oli hyvin vaikea tuottaa sekä psyykkistä että sosiaalista hyvinvointia koskevasta tutkimuskohteesta. Numeerisesti on mahdollista tutkia esimerkiksi kunnan säästöjä koskien avohuollon asiakkaita, jotka välttyvät mahdollisesti toiminnan avulla sijoitukselta. Tutkimuksen mittakaavasta johtuen päätettiin keskittyä kuitenkin toiminnan laadulliseen puoleen. Tutkimusmenetelminä käytettiin empiirisiä eli kokemuseräisiä menetelmiä kuten havainnointia, avoimia ja puolistrukturoituja keskusteluja sekä haastatteluja. Puoliavoimien haastatteluiden ja keskusteluiden pohjalta rakennettiin havainnointipohja, jonka mukaan havainnointia myöhemmin toteutettiin.

9.1 Teemahaastattelu

Ensimmäiseksi tutkimusmenetelmäksi valittiin haastattelu sen joustavuuden vuoksi. Haastattelun aikana oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä ja johdatella keskustelua haluttuun suuntaan, millaista mahdollisuutta ei olisi ollut esimerkiksi postitse lähetettävässä haastattelulomakkeessa. Kysymykset pystyttiin esittämään halutussa järjestyksessä, mikä mahdollisti vapaan keskustelun ja sen, että aiheeseen voitiin tarvittaessa palata myöhemmin. Haastattelun aikana oli mahdollista tulkita myös haastateltavien ilmeitä, eleitä sekä äänenpainoa. Se antoi keskustelulle lisäarvoa, sillä esimerkiksi ironiaa on vaikeampi havaita kirjoitetussa tekstissä kuin suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa. Haastattelu itsessään sisälsikin jo joitain havainnointiin perustuvia tutkimusmenetelmiä. (Tuomi & Sarajarvi 2004, 75-76.)

Haastattelu haluttiin tarkentaa vielä teemahaastatteluksi, sillä sen katsottiin sopivan parhaiten tutkimuksen aiheeseen ja laatuun. Teemahaastattelussa edettiin tutkimuksen teeman, eli sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja Green Caren, mu-

kaan ja niihin liittyvien rakentavien kysymysten varassa. Haastattelussa korostettiin ammattilaisten näkemyksiä, tulkintoja ja merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa toiminnan aikana Toiskassa ja hevostallilla. Tavoitteena oli löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten mukaisesti. Haastatteluun valitut teemat perustuivat aiheesta jo tiedettyyn tietoon ja tutkimuksen teoriaosuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 75-76.)

9.2 Havainnointi

Toiseksi menetelmäksi valittiin havainnointi, joka on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä. Koska tutkimuksen kohteena oli muun muassa yhteisöllisyyteen liittyvä vuorovaikutuskäyttäytyminen, havainnoinnin uskottiin olevan soveliaimainen menetelmä tutkimuksen toteutukseen. Katsottiin myös, että yhdessä teemahaastattelun kanssa havainnoinnin avulla pystytään sitomaan tutkimus teoretietoon sekä työntekijöiden kokemuksiin toiminnan vaikuttavuudesta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja Green Care ovat myös suhteellisen uusia menetelmiä Suomessa, minkä vuoksi niistä on saatavilla niukasti tutkimustietoa. Havainnoinnilla pystyttiin monipuolistamaan ja selventämään tutkimuksen teoriaosuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 83; Vilka 2006, 37.)

Havainnointi oli vapaata ja tarkkailevaa havainnointia. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan luonne on ennakoimaton ja tilanteet voivat muuttua nopeasti, joten havainnointia ei kannattanut eikä voinut täysin suunnitella ennalta. Tämän vuoksi vapaan havainnoinnin katsottiin olevan tutkimukselle suotuisin tiedonkeruumenetelmä. Vapaa havainnointi vaati perusteellista teoriapohjaan tutustumista sekä asiaan syventymistä, jotta pystyttiin saamaan luotettavia tutkimustuloksia havainnointivaiheessa. Tilanteet tuli tulkita oikein, mikä edellytti vahvaa teoreettisen tiedon hallitsemista. (Vilka 2006, 40-43.) Tilanteissa tapahtuvan varmistukseksi saimme havainnointitilanteiden jälkeen jutella myös ohjaajien kanssa. Heiltä saimme lisätietoa muun muassa toiminnan suunnittelun pohjalla vaikuttavista seikoista sekä toimintamenetelmistä, joita he olivat käyttäneet tietyissä tilanteissa.

Toiminnan arkaluontoisuus ja tilanteiden herkkyys vaativat tarkkailevan tutkimusotteen käyttämistä. Koska tutkimukseen sisältyi ihmisen tarkkailu sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikana, pyrkimyksenä oli, että tarkkailijoiden läsnäolo vaikuttaisi tilanteeseen mahdollisimman vähän. Asiakaslähtöisyyden sekä havainnointitilanteiden luotettavuuden vuoksi toivottiin, että toimintaa pystyttäisiin toteuttamaan samoissa puitteissa kuin normaalisti ilman tarkkailijoita. Havainnointiin sisältyi myös nuorten suhtautumista toiminnalliseen ympäristöön sekä muihin samassa tilassa oleviin ihmisiin ja hevosiin. Tilanteessa pyrittiin pysymään mahdollisimman syrjässä, ja hetkeä pyrittiin keventämään tutkijoiden keskinäisellä välittömällä viestinnällä sekä rauhallisella olemuksella. Tarkoituksena oli yrittää sulautua ympäristöön ja osoittaa, että olimme hiljainen osa vallitsevaa toimintaa.

10 AINEISTON TULOKSET JA ANALYYSI

Tässä osassa kuvataan ja analysoidaan Perhekoti Toiskassa ja Koskenkorvan hevoostallilla kerättyä haastattelu- ja havainnointimateriaalia. Tarkoituksena oli hahmottaa, miten Green Care ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta vaikuttavat psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Haastatteluiden ja havainnoinnin avulla yritettiin hahmottaa myös sitä, miten sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa näkyy kuntoutuksellisuus.

Ensimmäisenä alla on purettu Perhekoti Toiskan ja Koskenkorvaa hevoostallin henkilökunnan temahaastattelu. Kahden eri ryhmän haastattelussa käsiteltiin Perhekoti Toiskan Green Care -toiminnalle tyypillisiä elementtejä ja pyrittiin saamaan ammattilaisten näkökulma toiminnan vaikuttavuuteen. Haastattelun ilmenneiden asioiden kautta nostettiin esille teemoja, joiden pohjalta havainnointia toteutettiin. Havainnoinnissa käydään läpi sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa käyvää kolmea nuorisoryhmää. Niiden kautta pyrittiin hahmottamaan, mitä toiminnassa tapahtuu ja miten toiminta vaikuttaa nuoriin.

Koska haastatteluissa ja nousivat esille Green Care -mallin osa-alueet, joita ovat ympäristö, yhteisö sekä toiminta, myös aineiston analyysi on rakennettu näiden osa-alueiden pohjalle.

10.1 Perhekoti Toiskan henkilökunnan haastattelu

Haastattelun tarkoituksena oli selvittää muun muassa, mitä kuntoutus on Perhekoti Toiskassa ja mikä yhteisöllisyyden sekä ympäristön rooli on perhekodin toiminnassa. Tavoitteena oli saada ammattilaisten näkökulma Toiskassa tehtävään työhön ja sen vaikuttavuuteen sekä löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Molemmat haastattelut antoivat hieman erilaisen näkökulman Toiskassa tehtävään työhön ja työssä vaikuttaviin asioihin. Tämä johtui siitä, että haastattelut jaettiin kahteen ryhmään, joihin sijoittui eri koulutus- sekä työkokemustaus- ta edustavia työntekijöitä. Moniammatillisuus työyhteisössä oli kuitenkin etu, sillä koimme saavamme näin monipuolisempaa tutkimusmateriaalia.

Molempien ryhmien haastatteluissa painottuivat vahvasti toiminnallisuuden, yhteisöllisyyden ja ympäristön kokonaisuuden merkitys. Tämän vuoksi haastattelun sisällön purkaminen sekä analysointi jaettiin karkeasti edellä mainittuihin Green Caren aihekokonaisuuksiin (ks. sivu 20). Merkittävimmäksi aihealueeksi haastateltavat nimesivät toiminnallisuuden elementin, joka Toiskassa ilmeni sosiaalipedagogisen hevostoiminnan muodossa. Tämän vuoksi myös myöhemmin tehtävä havainnointi valittiin tapahtuvaksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteydessä. Kursivoidut osat tekstissä ovat suoria lainauksia haastatteluista.

10.1.1 Ympäristö

Maatilaympäristö oli toiminnan aloittamisen taustalla, sillä idea perhekodista perhekotiäidin kotitalle oli syntynyt, kun pohdittiin, mitä muuta maaseudulla voi tehdä ulkopuolisella töissä käymisen tai maanviljelyksen lisäksi.

Haastattelun aikana todettiin useasti eri työntekijöiden toimesta, että maaseutu-ympäristö oli koko perhekoti Toiskan toiminnan lähtökohta. Työntekijät kokivat, että jos perhekoti siirrettäisiin toiseen ympäristöön, toiminnan tärkeät välineet katoaisivat. Perhekodin kokonaisuudesta poistuisi tällöin tärkeä osatekijä, jonka puuttuminen vaikuttaisi olennaisesti kaikkeen muuhun toimintaan. Ympäristön koettiin siis luovan mahdollisuuksia toiminnalle, mutta myös tietynlaisen yhteisön syntymiselle. Osittain myös se seikka, että koko perhekotiyhteisö elää yhteisön jäsenelle henkilökohtaisella tasolla merkittävässä ympäristössä, auttaa luomaan yhteisöön omanlaisensa luonteen.

”Jos oma sielu lepää niin voi siinä jonkun muunkin sielu levätä”.

Estetiikan merkitys kuntouttavassakin toiminnassa, esimerkiksi puutarhan, yleisen siisteyden ja ympäristön kauneuden kohdalla, oli haastateltavien mukaan kasvanut Toiskassa viime vuosien aikana. Siinä, missä kaunis ympäristö rentouttaa, se tarjoaa myös aktiviteetteja perhekodin asukkaille. (Yli-Viikari ym. 2009, 4-5, 22; Rappe ym. 2010, 1.) Maaseudulle tulevat nuoret joutuvat toimintakeskuksien keskeltä tullessaan työntekijöiden sanojen mukaan muutoksen eteen, sillä ympäristö pakottaa nuoret elämään nykyhetkessä ja havainnoimaan aktiivisemmin ympäris-

töään. Nuorten on sopeutumisen ohella opittava myös tulemaan ”sinuiksi” itsensä kanssa.

”Nuorten on pakko olla tekemisissä itsensä kanssa ja alkaa keskittymään itseensä”.

Nuoria pyritään ympäristön luomin mahdollisuuksin kasvattamaan vastuuntuntoiseksi, ja motivoitumista pyritään samalla lisäämään mielekkäällä tekemisellä. Haastateltavat korostivat pihapiirissä asuvien eläinten merkitystä tunne-elämän jäsentämisen apuvälineinä useaan otteeseen. Haastateltavien mukaan nuorten on helpompi elää tunteitaan suhteessa eläimiin ja oppia vuorovaikutuksellisia taitoja tätä kautta. Myöhemmin he voivat peilata oppimiaan vuorovaikutustaitoja ihmisiin. Tunteita hahmottamaan ja niiden käsittelyä helpottamaan käytettiin myös suoraan kasvatuksellisia metodeja. Tunnetaitokasvatuksella nähtiin olevan lähtökohdallisia merkityksiä kuntoutumiselle. Sen avulla opitaan tunnistamaan tunteita; miltä ne tuntuvat, voiko niitä piirtää ja miltä ne näyttävät. Sen lisäksi, että ympäristön eläimillä koettiin olevan kuntoutuksellista merkitystä, erityisesti hevosten mainittiin olevan nuoria yhdistävä tekijä, jonka kautta he pääsivät sisään yhteisöön ja sulautuvat lopulta sen kokonaisvaltaisiksi jäseniksi.

”Esimerkiksi hevonen on helpompi kanava päästää tunnepuolta läpi kuin istua ja käsitellä asiaa puheella”.

10.1.2 Yhteisö

”Yhteisöllisyys perhekodissa syntyy yhteiselon ja arjen askareiden rinnalla, hevostoiminnassa taas mielekkään ja yhteisen tekemisen kautta”.

Haastattelussa tuli esille, että perhekoti ja hevostalli ovat yhteisöinä hieman erilaiset. Hevostallilla säännöt ja normit ovat selkeämmät ja tiukemmat yleisen turvallisuuden vuoksi, minkä myös nuoret ymmärtävät. Hevostallilla toiminnan edellytyksenä on sääntöjen noudattaminen, jolloin nuorten sulautuminen yhteisöön helpottuu rajojen löydyttyä. Kuten aiemmin mainittiin, hevoset ovatkin yleensä ensimmäinen asia, joka auttaa nuoria kiinnittymään ympäristöön ja sen toimintata-

poihin. Avohuollon kautta toiminnassa käyvät nuoret kuuluivat yhteisöön hieman eri tavalla kuin perhekodeissa asuvat nuoret. Koska he eivät viettäneet aikaa perhekodein ihmisen kanssa vuorokauden ympäri, yhteisöön kiinnittyminen tapahtui vielä selkeämmin hevostoiminnan kautta kuin perhekodeissa asuvilla nuorilla.

”Pyritään siihen, että nuorelle esitetään ikään kuin tanssiinkutsu: Ollaan kiinnostuneita nuoresta, otetaan selvää, mitä sille kuuluu ja selvitetään myös mitä sen todellisuuteen kuuluu. Osoitetaan nuoren ihmisarvo siitä huolimatta, mitä nuori on tehnyt. Se on kulmakivi ja jos siinä onnistutaan niin nuori alkaa ottamaan Toiskasta juttuja. Tällöin kasvatustyö muuttuu helpommaks, ku nuori alkaa arvostaan myös henkilökuntaa.”

Nuoria autetaan löytämään ihmisarvon tunteensa olemalla läsnä ja kuuntelemalla, joista molemmista välittyy heistä välittäminen. Mallioppimisen mainittiin olevan ratkaisevassa asemassa, mutta ennen kuin nuori alkaa ottaa vaikutteita henkilökunnalta, vaatii sen molemminpuolisen kunnioituksen löytymistä. Työntekijät kiittivätkin vaikuttavuuden työntekijän asemassaan molemminpuolisen luottamuksen löytämiselle. Perhekodeissa nuoria pyritään kannustamaan vastuullisuuden ja vastuunottamiseen vahvistamalla nuorten jo olemassa olevia voimavaroja.

”Meiltä otetaan jos meitä arvostetaan”.

”Ei eroteta niin sanotusti fiksuja työntekijöitä ja huonoja vanhempia vaan rakennetaan kaikki samalle puolelle aitaa. Otetaan vanhemmat mukaan kasvatukseen ja kysytään neuvoja ja ollaan paljon yhteydessä muutenki niiden kanssa”.

Haastateltavat työntekijät kokivat vanhempien osallisuuden merkityksen perhekohtiyhteisössä suureksi. Vanhempien osallistuminen ja heidän mukanaolonsa läpi prosessin uskottiin edesauttavan nuoren selviytymistä tulevaisuudessa. Pyrkimyksenä oli siis rakentaa yhteistyötä vanhempien, nuorten sekä työntekijöiden välille. Tuloksellisen yhteistyön taustalla oli vahva näkemys kasvatuksellisesta tasavertaisuudesta. Toiskassa tahdottiin tukea vanhemmuutta ja kasvatustyötä antamalla uusia ideoita ja eväitä nuoren kanssa toimimiseen. Päämääränä oli, että nuori pa-

laksi kotiin, jolloin vanhemmat tai huoltajat jatkavat kasvatustyötä Toiskan jäädesä taka-alalle.

10.1.3 Toiminta

Perhekoti Toiskan toimintaidean perustana on toiminnallisuus. Toiminta on aina suunnitelmallista ja sille on asetettu selkeät tavoitteet. Nuorten kuntoutussuunnitelmissa määritellään, mitä kunkin nuoren kohdalla tavoitellaan ja millaisia tuloksia on jo saatu aikaan. Haastateltavat kokivat konkreettisen tekemisen tukevan nuorten kuntoutumista parhaiten, sillä terapiaistuntamaisen purkamisen ei ole katsottu olevan yhtä tehokasta kuin toimintaan liittyvän oppimisen. Hyvinvointipalveluiden teemaryhmä onkin esittänyt, että luonnon ohella muun muassa toiminnallisuus on elementti, jonka merkitys tulee jatkuvasti kasvamaan sosiaalityössä sekä terveydenhoidossa. (Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä 2010.)

”Usko toiminnalliseen juttuun on noussut, eläinten kanssa ei voi huijata ja ne tuovat esille juttuja jos vaan on ammattitaitoinen ihminen lukemassa hevosta. Tehokkaampaa se on, ku vastakkain istuminen pöydän ääressä”.

”Riittävä pätkä hevoshommissa niin lasta ei tarvitse sijoittaa olleskaan”.

Kuten jo aiemmin mainittiin, eläimet auttavat tunne-elämän jäsentämisessä, minkä vuoksi sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa käytetään hyväksi toimintaan pohjautuvaa tunnetaitokasvatusta. Aluksi hevosten kautta opetellaan kehonhallintaa, minkä kautta päästään tunteidenhallintaan. Toiminnassa tehostuvat haastateltavien mukaan ryhmä- ja elämänhallintataidot, vuorovaikutustaidot sekä mallioppiminen. Korostettiin, että hevosten kautta nuorille pystytään antamaan uusia vuorovaikutusmalleja. Ohjaajat totesivat, että nuorten oman oivalluksen kautta saadaan parhaat tulokset, koska toiminnan kautta asiakas pystyy rinnastamaan oppimansa omaan elämäänsä ja kokemuksiinsa.

”Esimerkiksi sillon, ku hevonen ei tottele ja kiskoo eri suuntaan niin nuori saattaa todeta, että nyt mä tajuan, miltä äidistä aina tuntuu, ku mä en tottele!”

Sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle kerrottiin olevan ominaista ohjaajan kannalta, että hän ei tee omia tulkintoja nuoren tunnetilasta. Hänen tehtävänsä on tulkita hevosen reaktioita nuorten mielentilasta, jolloin tunnetiloja käsitellään yhdessä hevosen reaktioiden pohjalta. Lisäksi ohjaajan on tärkeä kyetä erottamaan omat tunnetilansa nuorten tunteista sillä toimintaan saattaa liittyä turhautumista ohjaajan puolelta silloin, kun asiat eivät mene niin kuin oli aluksi ajateltu. (Pitkänen 2008, 21-23.)

”Hevonen on herkkä peili ihmisen tunteille, mikä mahdollistaa rehellisen kommunikation asiakkaan ja hevosen välillä”.

Toiminnallisen kuntoutuksen perusasioihin kuuluu Toiskassa myös asiakkaiden sekä ohjaajien ja hevosten turvallisuudesta huolehtiminen, minkä vuoksi esimerkiksi stressaantunutta tai aggressiivista nuorta ei päästetä toimimaan hevosen kanssa. Turvallisuudesta huolehdittaessa korostuu toiminnan tilannesidonnaisuus sekä ohjaajien ammattitaito, joka katsottiin välttämättömäksi tekijäksi toiminnan onnistumiselle ja toteuttamiselle.

10.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan havainnointi

Havainnointi suoritettiin lokakuussa 2010 Koskenkorvan hevoostallilla, jossa perhekoti Toiskan sekä avohuollon nuorilla oli mahdollisuus sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Havainnoinnin kohteeksi rajattiin ainoastaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta, joka on Green Care -mallin mukaista toimintaa perhekoti Toiskassa sekä yksi kolmesta Green Careen muodostavista tekijöistä. Toiminnallisuus oli myös vahvin haastatteluissa esille noussut elementti, minkä vuoksi se valittiin havainnoinnin kohteeksi.

Havainnoinnin aikana seurattiin kolmen eri ryhmän toimintaa tallilla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan puitteissa. Toimintatuokiot kestivät ryhmästä riippuen noin yhdestä tunnista puoleentoista tuntiin. Havainnoinnin aikana kiinnitettiin huomiota seuraaviin seikkoihin, jotka olivat nousseet esille aiemmin tehdystä haastattelusta sekä kootusta Green Careen sekä mielenterveyteen ja kuntoutukseen liittyvästä teoriasta.

Kuntoutuksellisuus. Kuntoutuksellisuuden taustalla on ajatus siitä, että yksilöllä on jäljellä voimavaroja, joita aktivoidaan vahvistamalla eri toimintakyvyn osalualueita. (Saastamoinen 2007, 36.) Vaikka toimintakyky onkin kokonaisvaltaista kykyä toimia (Lavikainen ym. 2006, 15), erityisen tarkkailun kohteena olivat vuorovaikutukselliset voimavarat ja niiden tukeminen, sillä tutkimuksen lähtökohtana olivat sosiaalinen sekä psyykinen hyvinvointi. Tarkkailtiin, miten nuoren omia voimavaroja aktivoitiin sekä tuettiin ja miten vuorovaikutukselliset elementit näkyivät sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Näitä elementtejä olivat esimerkiksi kontaktin luominen, toisen huomioiminen sekä huomiokyvyn suuntaaminen itsestä ulospäin. Mukana havainnoinnissa oli myös toiminnan suunnitelmallisuus sekä yksilön kuntoutuksellisten tarpeiden huomioonottaminen.

Yhteisöllisyys. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta painottaa yhteisöllisyyttä talliympäristön omanlaisesta näkökulmasta. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry.) Yhteisöllisyydellä on myös suuri merkitys perhekoti Toiskan toiminnan ideologiassa sekä Green Caren toimintaideassa.

Tunnetaitokasvatus. Tunnetaidot pitävät sisällään sekä omien että muiden tunteiden tiedostamista sekä tunnistamista. Havainnoitiin, miten tunnetaitokasvatus ilmeni sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikana.

10.2.1 Ryhmä A

Havainnointiryhmän nuori oli toiminnan alkaessa hajamielinen ja omissa maailmoissaan, minkä vuoksi häntä ei turvallisuussyistä päästetty toimimaan hevosten kanssa vaan alkuperäistä suunnitelmaa muutettiin ohjaajien toimesta. Hän ei myöskään vaikuttanut aluksi olevan motivoitunut toimintaan. Nuori oli kärsinyt unettomuudesta sekä ruokahaluttomuudesta, minkä vuoksi ohjaajat asettivat toiminnalle fyysiset lähtökohdat. Toiminnalla haettiin fyysistä kuormitusta. Sen sijaan, että nuori olisi heti päässyt toimimaan hevosten kanssa, hän aloitti toimintansa tallitöitä tekemällä ja hevosten karsinoita siivoamalla.

Asiakas mitä luultavimmin jännitti ulkopuolisten tarkkailijoiden mukanaoloa, mutta tuttujen ohjaajien läsnäolo sai hänet keskittymään ja hän unohti läsnä-

*olomme pian. Toiminnan jatkuttua hetken, asiakkaan mieliala myös kohosi hie-
man ja hän pystyi keskittymään tekemiseensä aiempaa paremmin. Hän sai luvan
hakea hevosen laitumelta. Hevonen vaistosi kuitenkin nuoren yhä apean mielialan
ja reagoi siihen käyttäytymällä itsekin vastahakoisesti.*

*Havainnointituokion lopuksi asiakas pääsi niin sanottuun ”äidin syli-hoitoon”,
jonka aikana asiakas asettui vatsalleen makuulle hevosen selkään ja hänet pei-
teltiin viltillä. Ympäristöstä tehtiin rauhallinen, valot sammutettiin ja häiriötekijät
poistettiin.*

Kuntoutuksellisuus. Havainnointiryhmän toimintaa pystyttiin rakentamaan tilan-
ne- sekä yksilösidonnaisesti nuorta sekä nuoren tunnetilaa arvioiden, koska ha-
vainnointiryhmä koostui tällä kertaa vain yhdestä nuoresta. Toiminta suunniteltiin
nuoren kuntoutustarpeita huomioiden ja uni- sekä ruokahaluongelmien vuoksi
toiminnalle asetettiin fyysiset lähtökohdat. Toiminnalla haettiin fyysistä kuormit-
tavuutta. Tallitöiden oli myös määrä osoittaa nuorelle terveellistä elämäntapaa
muodostavia tekijöitä, joihin kuului muun muassa omasta ja ympäristön puhtau-
desta huolehtiminen. (Saastamoinen 2007, 21.)

Tässä tapauksessa aiemmasta suunnitelmasta poikettiin turvallisuussyiden vuoksi
ja toiminnalle luotiin uusi suunnitelma toimintatilanteen alkaessa. Ohjaajat koki-
vat, että suunnitelmaa tuli muuttaa myös, koska hevonen ei mitä luultavimmin oli-
si toiminut halutulla tavalla nuoren ollessa epätasapainoisessa tilassa. Tällöin nuo-
ri olisi altistettu negatiivisille kokemuksille, joilla ei olisi saavutettu edistymistä
hänen kuntouttamisessaan. (Haastattelu 2010.)

Kuntoutuksellisesta työotteesta kertoi toiminnan aikana myös ohjauksen tarve ja
sen merkitys. Nuori sai kannustusta hevosen hallintaan ohjaajilta, jolloin talutta-
minen onnistui paremmin. Onnistuttuaan tunnistamaan oman mielialansa, kokoa-
maan ajatuksensa ja asetettuaan päämäärän toiminnalleen, nuori saattoi lisätä ti-
lanteen hallinnan tunnettaan ja tavoittaa asetetun päämäärän eli hevosen taluttami-
sen talliin. Haastavasta tilanteesta selviäminen loi onnistumisen kokemuksia sekä
”kuntoutti” nuoren itsetuntoa. Samalla hän myös sai suunnattua huomiokykyään

toimintaan. (Pitkänen 2008, 21-23.)

Tunnetaitokasvatus. Hevosen käyttäytyessä vastahakoisesti talliin tuomisen yhteydessä, nuori joutui pysähtymään ongelmatilanteen äärelle. Hänen täytyi pohtia, miksi hevonen käyttäytyy kyseisellä tavalla ja miten hän pystyisi vaikuttamaan sen käyttäytymiseen. Nuorelle itselleen tilanteessa oli merkityksellistä vain halutun tavoitteen saavuttaminen eli hevosen taluttaminen talliin. Tunnetaitokasvatuksen kannalta tilanteessa tapahtui kuitenkin paljon muutakin. Onnistuttuaan tunnistamaan oman mielialansa, kokoamaan ajatuksensa ja asetettuaan päämäärän toiminnalleen, nuori saattoi lisätä tilanteen hallinnan tunnettaan. Hänen oli keskittyvä ison eläimen kanssa kommunikoimiseen, jonka seurauksena hänen arkielämän murheensa saattoivat väistyä ja hän pystyi keskittämään ajatuksensa vallitsevaan tilanteeseen ja toimintaan.

Myös ”äidin syli -hoidossa” oli näkyvillä tunnetaitokasvatukseen rinnastettavaa tunteen hahmottamisen oppimista. Tuokion aikana nuoren oli tarkoitus kokea, miltä rentoutuminen tuntuu ja mahdollisesti auttaa löytämään sama voimavara myöhemmin esimerkiksi unentuloa odottaessa. (Haastattelu 2010). Kyseinen ”hoito” avaa usein myös vaikeita tunnelukkoja, joille asiakas ei ole vielä kyennyt löytämään sanoja. Kyseessä on intensiivinen sekä henkilökohtainen hetki, jonka aikana asiakkaalle annetaan mahdollisuus löytää sisäistä rauhaa sekä kokea perustavanlaatuisia kokemuksia omasta itsestään. Tunnetasolla saatetaan tavoittaa varhaisia vuorovaikutuskokemuksia, joiden sanallinen ilmaiseminen voi olla hyvinkin vaikeaa. (Pitkänen 2008, 20.)

10.2.2 Ryhmä B

Havainnointiryhmä koostui nuorista, jotka työskentelivät yhdessä ensimmäistä kertaa. Heidän toimintansa perustana oli ryhmänä toimiminen, jossa myös hevonen laskettiin yhdeksi ryhmän jäseneksi. Havainnointiryhmä aloitti toimintansa hevosten heinien jakamisella. Heinät laitettiin valmiiksi niille varattuihin hevoskohtaisiin pusseihin, joihin heiniä annosteltiin hevosen mukaan tietty määrä. Tallitöiden ja kuulumisien vaihtamisen yhteydessä nuorten, ympäristön sekä tallitöiden

den luomaan toiminnan tilaan tuli mukaan myös ohjaajan koira, joka tervehti nuoria hyppäämällä heitä vasten. Asiasta oli ilmeisesti ollut puhetta jo aiemmin, koska yhden nuorista kieltäessä koiraa, hän sai toimintatavastaan kehuja. Tallitöiden aikana vaihdettiin ahkerasti kuulumisia ja keskustelun aikana nuorten positiivista minäkuvaa tuettiin ja heitä valmisteltiin tulevaan toimintaan hevosen kanssa. Nuorten kanssa etsittiin yhdessä asioita, joissa he olivat taitavia. Pohdittiin myös, mikä oli heille vaikeaa.

Tallitöiden jälkeen siirryttiin maneesiin, jossa ohjaajat olivat kasanneet kentälle tempuradan. Tavoitteena oli selviytyä erilaisista pujottelutehtävistä ottamalla huomioon ympäristön lisäksi ryhmä, johon myös hevonen kuului. Radan aikana hevosta käsiteltiin sekä maasta että selästä käsin.

Kuntoutuksellisuus. Havainnointiryhmän toiminnassa korostuivat erityisesti kuntoutukselliset elementit. Ryhmän jäsenet tuntuivat olevan erittäin motivoituneita suorittamaan heille annettuja tehtäviä ja he selvästi kokivat vastuun kannustavana. Heillä oli tehtävä talliyhteisössä ja tärkeä rooli tiettyjen tallitoimintojen sujumisen kannalta. He myös saattoivat kokea ylpeyttä osatessaan toimia ilman jatkuvaa ohjeistusta ja näyttivät osaamisensa ulkopuolisille tarkkailijoille. Huomiokyvyn ja mielenkiinnon tartuttaminen ulkopuolelle tuntui auttavan nuoria kasvattamaan osallisuuttaan toimintaan, ja toiminnassa onnistuminen taas kasvatti heidän itse-tuntoaan.

Kuten tallitöidenkin aikana, nuorille annettiin vastuuta myös maneesissa toimies-sa. He saivat ja joutuivat itse tekemään päätöksiä ja ratkomaan ongelmia tempu-rataa suoritettaessa. Hevosella oli toiminnan aikana tärkeä tehtävä, sillä se vahvisti ryhmän jäsenten keskinäistä kontaktinottokykyä ja oli ennestään tuntemattomille nuorille yhteinen motivaatiotekijä. Näköhavainnon varassa tarkkailtuna maneesis-sa näytti tapahtuvan hyvin vähän asioita, mutta keskittyminen ja usean asian huomioiminen vaati nuorilta paljon. He tuntuivat joutuvan priorisoimaan voimavaro-jaan ja suunnatessaan energiaa toimintaan he näyttivät löytävän ajatuspolkuja oman mielensä ja kehonsa ulkopuolelle.

Koiran hypäessä nuorta vasten nuori ilmaisi selkeästi eläimelle sen toiminnan olevan epämurkavaa, jolloin koira totteli ja tilanne raukesi. Havaittavissa oli ”minä itse”-tyylinen onnistuminen, jolla pystyttiin vaikuttamaan suoraan siihen, mitä ympärillä tapahtuu. Samoin kuin hevosten kanssa tapahtuvassa toiminnassa, nuori sai kokea voivansa vaikuttaa ympäristön tapahtumiin omin voimin. Syy-seuraus -suhde oli tässä välikohtauksessa selkeä, ja tällaisten toistuessa nuoren on helpompi mieltää omat vaikutusmahdollisuutensa yllättäviinkin tilanteisiin, joita hän kohtaa. Samalla nuori sai kohotettua itsetuntoaan toimijana ja asioihin vaikuttajana. (Pitkänen 2008, 21-23.) Kehumalla nuorta tilanteessa, opittuun kytkettiin positiivinen emootio, mikä auttoi osaltaan asian merkityksen prosessoitumista nuoren ajatusmaailmaan. (Jalovaara 2006, 38-40.) Kyseisenlaiset tilanteet olivat yllättäviä ja suunnittelemattomia, mutta niihinkin pystyttiin ohjaajien tilannetajulla liittämään kuntoutuksellisia sekä kasvatuksellisia elementtejä.

Tunnetaitokasvatus. Tarkoituksena ei ollut käydä läpi nuoren elämän kipupisteitä vaan oppia tunnistamaan ja nimeämään omia tunteita sekä onnistumisten että epäonnistumisten kautta. Omien tunteidensa lisäksi nuoret joutuivat kohtaamaan myös tilanteita, joissa he joutuivat vastakkain toisen ihmisen tunteiden sekä arkielämää säätelevien normien kanssa. Keskustelun lomassa nuori kertoi ohjaajalle asioita, joihin ohjaaja reagoi ystävällisesti mutta torjuvasti ja ehkä liioitellunkin järkyttyneesti. Hän toimi ikään kuin peilinä ja reflektoi nuoren esittämää asiaa, jonka epämurkava sisältöä nuori ei ehkä itse tullut ajatelleeksi. Nuori jäi selvästi miettimään aiheuttamaansa reaktiota, jolloin oppimista tilanteesta oli todennäköisesti tapahtunut.

Yhteisöllisyys. Jo toiminnan alkuvaiheilla oli havaittavissa, että nuoret kokivat olevansa tiivis osa talliyhteisöä ja tallin toimintaa. He kykenivät noudattamaan sääntöjä, jotka olivat aiemmin oppineet, mikä myös omalta osaltaan auttoi yhteisöön sekä sen toimintaan kiinnittymisessä. Nuorten tuntui olevan helppoa löytää oma paikkansa talliyhteisöstä. Tallitöiden lomassa käyty kanssakäyminen vahvisti mielikuvaa siitä, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteydessä talli on erityisesti kasvatuksellinen yhteisö. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry.)

Maneesiin siirryttäessä kommunikointi ryhmäläisten kesken tuntui olevan varautunutta ja kontaktin sitomista vieraaseen ihmiseen arasteltiin. Toiminnan edetessä nähtävissä oli kuitenkin selkeää rentoutumista. Nuorten välinen kommunikointi lisääntyi, ja nuoret tuntuivat itsekin kokevan tyytyväisyyttä suoritukseensa. Havainnointiryhmän toiminta näyttikin rakentuvan ”sisältä-ulos” -tyylisesti, jolloin nuoria kannustettiin luomaan kontaktia ulkomaailmaan ja suuntaamaan huomiokykyä oman sisäisen maailmansa ulkopuolelle ympäristöön, jossa toiminta tapahtui.

Toiminnasta, eli tempuradasta suoriutuakseen nuoret joutuivat huomioimaan kaikkia ryhmän jäseniä ja pohtimaan yhdessä, miten nelihenkistä ryhmää sai liikuttettua sekä turvallisesti että kaikki osapuolet huomioon ottaen. Osan ajasta yksi nuorista istui hevosen selässä, jolloin hevosta maasta ohjaavien nuorten tuli kiinnittää erityistä huomiota selässä istuvan ryhmänjäsenen olotilaan sekä turvallisuuteen. Samalla selässä istuvan nuoren oli kommunikoitava hevosta maasta ohjaavien nuorten kanssa ja kerrottava, jos esimerkiksi vauhtia oli liikaa, tai hänen oli vaikea pitäytyä tasapainossa. Kaikki edellä mainittu toiminta edesauttoi nuoria kommunikoimaan, huomioimaan sekä suunnittelemaan yhteistyötä ja toimintaa, kuten hevosen kanssa toimiessa oli tarkoituksenakin. (Suomen ratsastusterapeutit ry.)

10.2.3 Ryhmä C

Havainnointiryhmän nuoret vaikuttivat olevan ilmaisultaan sekä kommunikointikyvyiltään kykeneviä toimimaan vaihtelevissa ja melko nopeatahtisissa tilanteissa. Heidän tavoitteenaan oli saada tallilta oma hoitohevonen. Ryhmän kanssa toiminta aloitettiin hakemalla kaikki hevoset laitumelta talliin. Nuorille annettiin selkeä määrä vastuuta ja heidän taitonsa hevosten kanssa oli kehittyneempää. Tallitöiden hoiduttua nuoret sekä hevonen siirtyivät maneesiin, jossa heillä oli samantyylinen tempurata kuin aiemmin kuvatulla ryhmällä.

Ryhmä toimi aktiivisesti sekä päämäärätietoisesti ja osasi ottaa tarvitsemansa ajan ongelmien ratkaisemiselle ja niiden yhteiselle pohtimiselle. Hevosta ohjattiin

aluksi maasta ja radan suorittaminen sujui ongelmitta. Kun siirryttiin vaiheeseen, jossa yksi ryhmän jäsenistä nousi hevosen selkään, toiminnan sujuvuus kärsi ja hevonen ei jostain syystä toiminut halutulla tavalla. Hevonen näytti ikään kuin olevan hukassa ja toimintakyvytön. Rata onnistuttiin kuitenkin suorittamaan loppuun ja toisen havainnointiryhmän jäsenen oli vuoro nousta hevosen selkään. Hevosen selkään noususta muodostui kuitenkin prosessi, jonka aikana hevonen väisti selkään nousevaa ryhmän jäsentä sekä penkkiä, joka auttaa nousussa. Hevosen elekielen tuntevat ohjaajat vastasivat hevosen hermostuneisuuteen kääntelemällä hiekkaa kengänkärjillään, mikä kuvasti hevosen ruumiinkielellä laiduntamista. Hevoset laiduntavat luonnollisesti silloin, kun ympäristössä ei ole vaaratekijöitä, joten ohjaajien tarkoituksena oli tyyntytellä hevosta ja osoittaa tilanteen olevan turvallinen. He siis kommunikoivat tilanteessa hevosen laumakäyttäytymiselle ominaisilla tavoilla. (McBane 2009, 10; Kaimio 2004, 104.)

Hevonen reagoi ohjaajien laiduntamiseen rauhoittumalla ja yritti syvään hengittäen sekä hörähtäen ääntämällä rauhoittaa myös epäonnistumisesta varmuuttaan menettänyttä ryhmän jäsentä. Hevosen tyyntyttely ei kuitenkaan auttanut vaan ohjaajat puuttuivat tilanteeseen ja kehottivat nuorta hahmottamaan varmasti, mutta varovaisesti sekä arasti ja varovaisesti toimimisen eron. Pohdinnan jälkeen hän yritti uudelleen, mutta tiedosti ruumiinkielensä ja käyttäytyi tällä kertaa varmemmin. Hevonen ei reagoinut enää väistämällä vaan antoi ryhmän jäsenen nousta selkään ja tempurataa päästiin taas suorittamaan. Aiemmin radan suorittamisessa ilmenneissä ongelmissa, joissa hevonen joutui ikään kuin hukkaan ja heittäytyi toimintakyvyttömäksi, ongelman lähtökohtana oli myös hevosta maasta ohjaavan ryhmänjäsenen varovaisuus tilannetta kohtaan. Hevonen ei tällöin saanut selkeitä toimintaohjeita ryhmältä vaan koki tilanteen ja ympäristön epävarmaksi.

Toiminnan päätteeksi hevonen päästettiin maneesiin irti ja pelkkää ele- ja ruumiinkieltä käyttäen hevosta ohjattiin maasta käsin. Toiminta oli ajoittain erittäinkin fyysistä ja ohjaajien neuvojen mukaan ryhmän jäsenet muun muassa juoksemalla saivat hevosen liittymään liikkeeseen ja laukkaamaan maneesissa.

Kuntoutuksellisuus. Ryhmän toiminnan taustalla oli selkeä tavoite. Ohjaajien sekä kuntoutussuunnitelman näkökulmista tavoitteina olivat ryhmä- tunnehallinta- sekä elämänhallintataitojen kehittäminen. Nuorten tavoitteena puolestaan oli saada tal- lista hoitohevonen, mikä myös motivoi heidän toimintaansa.

Fyysistä osallisuutta ja ilmaisua vaativassa toiminnassa nuoret joutuivat laitta- maan itseään uudella tavalla alttiiksi maneesissa sekä tulemaan tietoisiksi omasta itsestään, mikä palkittiin hevosen reaktiolla ja vastakaiulla. Erityisesti toiminnan loppupuolella nuoret joutuivat, hevoseen vaikuttaakseen, etsimään käytössä olevia voimavarojaan. Välittömän palkinnon avulla nuoria kannustettiin tässä tapaukses- sa itseilmaisuun, jonka he saattoivat liittää onnistumisen ja ilon kokemuksiin. (Pitkänen 2008, 21.)

Tunnetaitokasvatus. Keskeisintä toiminnassa näytti olevan tunnetaitokasvatuksen näkökulmasta omien tunteiden tunnistaminen sekä niiden hallinta ja näyttäminen hevoselle. Lähtökohtana toiminnassa oli ajatus siitä, että jos hevonen olisi nuoren ystävä, miten sitä tulisi kohdella ja miten se tahtois tulla kohdelluksi. Havain- nointiryhmässä tuli erittäin vahvasti esille hevosen ja nuorten välinen side, jossa hevonen reflektoi vahvasti nuorille heidän lähettämiään viestejä. Nämä viestit oli- vat nuorten sanatonta ulosantia, josta hevonen pystyi aistimaan mielialoja sekä nuorten keskittyneisyyttä ja mielenkiintoa toimintaa kohtaan. Hevosta ikään kuin käytettiin tunnetaitokasvatuksen välineenä, joka vastasi rehellisesti mielialoihin, ilmaistiin niitä sitten sanoin tai ei. (Haastattelu 2010; Pitkänen 2008, 18.)

Hevosen käyttäytyessä ongelmallisesti selkään nousun aikana, nuori teki töitä tunnistaakseen omat tunteensa sekä sen, miten hän niitä ruumiinkielellään hevo- selle näytti. Ryhmä joutui hevosen käyttäytymisen kautta tiedostamaan ja pohti- maan omaa käyttäytymistään sekä tunnetilojaan ja niissä tapahtuvia muutoksia. Tunteen tunnistamisen jälkeinen muutos käyttäytymisessä tuotti välitöntä tulosta ja tietoinen ponnistelu palkittiin. Tämänkaltaisia tilanteita nuorien on usein helppo rinnastaa myös arkielämän tilanteisiin, joissa he saattavat miettiä, auttaisiko käyt- täytymisen muuttaminen ratkaisemaan ongelman. (Salonen 2009, 38; Pitkänen 2008, 13)

Yhteisöllisyys. Talliyhteisöön kuulumisen tunne muodostui ryhmän kohdalla selkeästi rutiinien sekä toimintojen ylläpitämisen kautta. Nuoret tuntuivat selkeästi tuntevan paikkansa talliyhteisössä ja tunsivat yhteisön toimintatavat sekä rutiinit. Hoitohevostavoitteen saavuttamiseen eivät riittäneet ainoastaan hyvät hevostaidot vaan osallistujilta vaadittiin myös ryhmä-, tunnehallinta- sekä elämänhallintataitoja. Hoitoryhmäläisten oli hoitohevosen saamiseksi tarkoitus käydä läpi eräänlainen kasvuprosessi, jonka aikana he oppivat porras portaalta ottamaan itsensä lisäksi huomioon heitä ympäröivän yhteisön, hevoset mukaan lukien. Kyseisessä prosessissa matka oli ohjaajien mukaan itsessään kuntouttavampi kuin päämäärän saavuttaminen.

Toiminnan loppuvaiheessa koko ryhmän yhteishenki tuntui tiivistyvän. Kaikki toimijat olivat osa tiivistä kokonaisuutta, jossa jokainen tekijä vaikutti toisen liikkeisiin. Kaikki ryhmäläiset tuntuivat olevan erityisen avoimia ryhmän sisäiselle viestinnälle, jossa sekä omia, että muiden välittämiä eleitä tulkittiin tarkasti. Ryhmä ikään kuin vaipui toiminnan flow-tilaan, jonka aikana ryhmässä muodostettiin ihmisen ja eläimen välinen side eli niin sanottu human-animal -bond. (Pitkänen 2008, 12.)

10.2.4 Ryhmille yhteiset piirteet

Suunnitelmallisuus. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli perhekoti Toiskassa aina tavoitehakuista tai ongelmaan vastaavaa toimintaa. Nuorilla oli kuntoutussuunnitelmat, joiden mukaan heidän toimintaansa suunniteltiin sekä toteutettiin niin yksilö- kuin ryhmätasollakin. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ei siis puhuttu päämäärättömän ajanvieton yhteydessä tai muuten vain hevosten kanssa puuhastellessa. Tällöin kyse oli enemmän ympäristön sekä talliyhteisön kuntouttavista elementeistä kuin ohjatusta hevostoiminnasta. Kaiken toiminnan taustalla oli siis suunnitelmallisuus, mutta itse toiminnassa sitä saattoi olla vaikea havaita. Suunnitelmallisuuden havaitsemista vaikeutti myös se seikka, että toimintaa muokattiin tarvittaessa paikan päällä. Intuutiolla oli ohjaajien mukaan suuri merkitys ohjaajatyössä.

Kuntoutuksellisuus. Sen lisäksi, että toiminta oli tavoitteellista, sille oli ominaista asiakkaan aktiivinen rooli toimijana. Yksi kuntoutuksellisuuden peruspilareista on se, että kuntoutujalla on vastuu kuntoutuksesta ja kyky vaikuttaa omaan elämäänsä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tämä näkyi vahvasti, sillä ohjaajien avustuksella nuorille pyrittiin tarjoamaan mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä laatuun sekä löytämään välineitä oman itsensä sekä ympäristön tulkitsemiselle. Lisäksi aktiivinen toimijan rooli esti nuoria vajoamasta passiiviseen sivustaseuraajan asemaan ja vahvisti nuorten itseohjautuvuutta. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 13; Kettunen ym. 2009, 7; Yli-Viikari 2010, 4-5.) Myös positiivisilla oppimiskokemuksilla ja elämyksillä oli kuntoutuksellinen vaikutus.

Tunnetaitokasvatus. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteydessä keskustelun tai tekemisen kautta opittavia normaaleja arjen toimintoja pidettiin perhekoti Toiskassa erityisen tärkeinä. Toiminnan ohessa tapahtuva tunnetaito- ja asennekasvatus olivat tehokkaita tapoja saada nuoret omaksumaan ja pohtimaan kulloinkin esille nousevia asioita. He olivat jo valmiiksi motivoituneita ympäristöstä sekä toiminnasta, minkä vuoksi heidän mielensä tuntuivat olevan avoimempia oivaltaamaan uusia asioita. Tunnetaitokasvatusta harjoitettiin paljon toiminnan aikana. Hevostoimintaan kytkettynä sille oli ominaista omien heikkouksien sekä vahvuuksien löytäminen ja nimeäminen. Saatettiin myös käsitellä vallitsevia tunnetiloja ja tehdä nuoria tietoisiksi eleistä, joilla tunnetiloja ilmaistiin. (Jalovaara 2006, 40-41, 95-96.)

Yhteisöllisyys. Talliyhteisössä toimiessaan nuorien oli selvästi vaivatonta noudattaa talliyhteisön sääntöjä. He eivät kyseenalaistaneet esimerkiksi turvallisuussääntöjä eikä heillä tuntunut olevan vaikeuksia seurata ohjaajien antamia ohjeita. Talliyhteisön säännöt ja hevoset motivoivana tekijänä tuntuivat ikään kuin rauhoittavan nuoria, sillä he tiesivät säännöt ja rajat, joiden sisällä toiminta tapahtui. Mitä luultavimmin selkeät puitteet toiminnalle auttoivat myös turvallisuudentunteen luomisessa. Samoin kuin perhekodin tiloissa, myös tallitiloissa oli havaittavissa selkeitä yhteisöllisiä piirteitä: muiden odotuksia huomioitiin sekä kuunneltiin ja havaittavissa oli ennen kaikkea yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Jalovaara 2006, 11.)

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä osassa käydään läpi johtopäätöksiä asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi pohditaan tutkimuksen sekä tutkimusmenetelmien eettisyyttä ja tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Lopuksi esitellään mahdollisia jatkotutkimuksen mahdollisuuksia Green Caren, sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan sekä tunnetaitokasvatukseen liittyen.

11.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että Green Care on luonnon avulla tapahtuvaa virkistävää ja kuntouttavaa toimintaa, jossa ympäristön, yhteisön ja toiminnan kokonaisuutta käytetään hyväksi ammatillisessa toiminnassa. Suomessa Green Care on vielä uusi ilmiö, mutta valtakunnallista ohjausta ollaan aloittamassa.

Perhekoti Toiskassa Green Care näkyy erityisen hyvin Green Caren kaikissa kolmessa osa-alueessa. Toiskassa ympäristön osa-alue sitoutuu ulkoisiin puitteisiin, ennen kaikkea perhekodin sijaitsemaan maaseutu-ympäristöön, mutta myös sen pihapiiriin istutuksineen ja rakennuksineen. Yhteisöllisyys on yksi tärkeimmistä arvoista perhekodin toiminnassa ja perustana perhekodin sisäisille suhteille. Toiminnallisuus taas korostuu sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa eli perhekodin toiminnallisessa kuntoutusmuodossa.

Haastattelujen, havainnoinnin ja teorian kautta päästään lopputulokseen, jonka mukaan Green Care -toiminnalla on positiivinen vaikutus mielenterveyteen. Toiminnallisuuden, yhteisöllisyyden ja ympäristön kautta pystytään antamaan virkistäviä ja kasvattavia kokemuksia, joiden avulla yhteiskuntaan sopeutuminen ja oman elämän hallinta helpottuu huomattavasti. Jopa pienet arkiaskareet voivat luoda onnistumisen kokemuksia, joiden kautta pystytään luomaan uskoa omaan itseensä yhteiskunnan vaikuttavana jäsenenä. Näin ollen luonto-ympäristön, ja etenkin hevostallin, säännöt ja normit auttavat yksilöä sopeutumaan yhteiskuntaan ja siellä vallitseviin sääntöihin ja normeihin.

Etenkin toiminnallisuuden merkitys korostuu tutkimuksessa. Toiminnallisuuden, eli tässä yhteydessä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, kautta pystytään luomaan hyviä vuorovaikutusmalleja, jotka pystytään hevosen kautta peilaamaan muiden ihmisten kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Toiminnalla pyritään luomaan motivoivan tekijän, eli hevosen, kautta suhde ympäröivään yhteisöön ja ympäristöön. Näin ollen toiminta tukee sosiaalista kuntoutusta vahvistamalla vuorovaikutustaitoja, elämönhallintataitoja ja muun muassa itsetuntoa. Hevostoiminnan kautta yksilö kokee olevansa osa yhteisöä, jolloin kiinnostus ympäröivään maailmaan herää, kun koetaan, että ollaan osa kokonaisuutta.

11.2 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut kulkevat yhdessä, sillä uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksen eettisyyttä tarkastellaan seuraavassa viiden tieteen etiikan peruskysymyksen kautta, joita ovat: (Tuomi & Sarajärvi 2004, 123)

- 1) Millaista on hyvä tutkimus
- 2) Onko tiedon jano hyväksyttävää ja onko se hyväksyttävää kaikissa asioissa
- 3) Mitä tutkitaan eli miten tutkimusaiheet valitaan
- 4) Millaisia tutkimustuloksia saa tavoitella ja voivatko tutkimustulokset koskea vahingollisia seikkoja
- 5) Millaisia keinoja tutkija saa käyttää?

Yllä mainittujen kysymysten mukaan tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus ja eettinen kestävyys ovat hyvän tutkimuksen kriteerejä. Tutkimuksessa tämä konkretisoituu esimerkiksi siinä, miten ja millaisia lähteitä käytetään. Tämän näkökulman perusteella tutkimus on rakennettu harkitusti. Tutkimuksessa on pyritty käyttämään mahdollisimman paljon asiantuntijalähteitä ja karsittu heikompiä lähteitä pois. Myös haastattelu antaa ammattilaisten näkökulman toimintaan ja sen vaikuttavuuteen. Lisäksi työn hankkeistaminen vaikuttaa laadullisesti työn lopputulokseen, koska taustalla on tarve tutkimuksen tekemiselle.

On myös todettu, että mitä avoimempi tiedonkeruumenetelmä on, sitä vaikeampaa on etukäteen punnita tutkimusasetelman mahdollisia eettisiä ongelmia. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 122 –124.) Haastattelussa ja havainnoinnissa otetaan huomioon salassapitovelvollisuus sekä se, kuinka asiat voidaan tuoda julki. Havainnoinnin aikana tiedostetaan myös koko ajan vaikutus tutkimuskohteen käyttäytymiseen, koska tutkittavien reaktiot voivat olla osittain häiriötekijöiden, eli tutkijoiden, aiheuttamia. Esimerkiksi asiakkaiden jännitys terapiatilanteessa saattaa olla tutkijoiden aiheuttamaa, mikä osaltaan heikentää tulosten luotettavuutta. Tosin tutkijoilla itsellään on mahdollisuus vaikuttaa havainnointitilanteiden luontevuuteen. Havainnointitilanteiden aikana havainnoijien pitäytyminen sivussa tilanteista, lisää tutkittavien kohteiden normaalin käyttäytymisen mahdollisuutta.

Myös tutkimusaiheen valinnan katsotaan olevan eettinen kysymys. Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkiyttää se, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Tutkimuksessa aihe rajataan sekä oman mielenkiinnon että paljolti hankkeistajan tarpeen mukaan, kuten aikaisemmin on määritelty.

Koska tutkimuksen kohteena on uusi asia sekä ilmiö Suomessa, tutkimuksella tuotetaan suhteellisen laaja-alaista tietoa. Mielenkiinnon kohteena eivät ole esimerkiksi arkaluontoiset yksilöihin liittyvät asiat, sillä havainnoinnin kohderyhmälle, eli tässä tapauksessa perhekodin sekä lastensuojelun avohuollon nuorille, ovat ominaisia jonkinlaiset ongelmataustat. Tutkimuksen teon aikana pitäydyttiin siis sellaisten seikkojen korostamisessa, jotka eivät vahingoita tarkkailtujen nuorten yksityisyyttä. Tutkimuksessa esitetyt asiat ovat myös esitetty vaitiolovelvollisuutta noudattaen.

11.3 Tutkimuksen luotettavuus

Koska kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheitä, on arvioitava myös tehdyn tutkimuksen reliabiliteettia eli luotettavuutta. Luotettavuuden määrittelyssä tarkastellaan yleensä sitä, onko tutkimuksessa tutkittu sitä mitä on luvattu, ja ovatko tutkimustulokset toistettavissa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 131.) Teoria- ja tutkimusosuus vastaavat molemmat määriteltyihin tutkimuskysymyksiin eli sii-

hen, mitä Green Care on, mitä se on perhekoti Toiskassa ja kuinka sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuntouttaa.

Vaikka tutkimuksella pystytään vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin, saadut tulokset saattavat kuitenkin vaihdella tapauskohtaisesti. Tutkimus ei ole toistettavissa täysin samanlaisena, sillä havainnointiryhmien kokoonpano sekä tutkimuksenteon aikainen tilanne vaihtelee. Myös se seikka, että tutkimus tehtiin perhekoti Toiskan näkökulmasta, vaikuttaa tutkimuksen toistettavuuteen ja siihen, millaisia tuloksia saadaan. Myös perhekodin tilanne muuttuu sen mukaan, millaiseksi Green Care -malli muotoutuu Suomessa. On kuitenkin hyvin todennäköistä, että vastaavissa tutkimuksissa saadaan samansuuntaisia tutkimustuloksia muun muassa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan positiivisesta vaikuttavuudesta

Saatujen tulosten luotettavuuteen vaikuttaa lisäksi havainnointitilanteiden aitous. Kuten aiemmin mainittiin, tutkijoiden läsnäololla voi olla vaikutusta havainnoitavien käyttäytymiseen. Heidän reaktionsa saattavat olla osittain häiriötekijöiden, eli tutkijoiden, aiheuttamia. Tutkimus käsittelee aihetta myös suhteellisen kapealaisesti. Haastattelussa painottuivat perhekoti Toiskan ja Koskenkorvan hevoostallin henkilökunnan näkemykset ja havainnoinnin kohteena oli vain seitsemän nuorta.

Havainnoinnin käyttäminen tiedonkeruumenetelmänä antaa tutkimukselle omanlaistaan lisäarvoa. Vaikka pohjalla on teoriatieto sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, antaa toiminnan tarkkaileminen paikan päällä täsmällisemmän kuvan sen vaikuttavuudesta. On mielenkiintoista nähdä, kuinka pienetkin ihmisen eleet saattavat käynnistää hevosessa tietynlaista käyttäytymistä, ja miten pieneltä tuntuu onnistumisen kokemukset kohottavat nuorten mielialaa. Havainnoinnin kautta saadaan mahdollisuus osallistua pieneltä näyttävien, mutta suuria asioita sisältävien toimintojen tarkkailuun.

11.4 Jatkotutkimuksen tarve

Yhteiskuntamme elää muutoksessa, jossa esimerkiksi sosiaalityön tehtäväalue on muuttunut hyvin monitasoiseksi. Yhteiskuntamme on uusien kasvatuksellisten

haasteiden edessä, minkä johdosta on tullut tarve etsiä uusia toimintatapoja ja työmenetelmiä. Green Care -mallin mukainen toiminta vastaisi tarpeeseen hyvin, mutta ensin suomalaisen sosiaalijärjestelmän tulisi tunnistaa mallin hyödyllisyys ja kehittää kriteeristö toiminnalle.

Koska Green Care sekä sosiaalipedagoginen hevostoiminta ovat suhteellisen uusia asioita Suomessa, aiheen tutkimiselle on tarvetta tulevaisuudessa. Mielenkiintoista olisi tutkia sitä, miten toimintaa voidaan sisällyttää suomalaiseen sosiaalipalvelujärjestelmään tai miten Green Caren kaltainen toiminta jalkautuu Suomeen eli millainen kriteeristö toiminnalle voitaisiin luoda. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa esille noussut tunnetaitokasvatus on myös suhteellisen uusi termi, jota tulisi kehittää edelleen sosiaalipedagogiikan kentällä. Kuten Green Care ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta, myös tunnetaitokasvatus olisi potentiaalinen tutkimuksen kohde.

LÄHTEET

Aalto, Liisa & Salminen, Leena (2006). Hoivayrittäjäyys – selvitystyö Etelä-Pirkanmaalla. Hämeen Ammattikorkeakoulu. HAMKIn e-julkaisuja, 13/2006.

Haastattelu (2010). Perhekoti Toiska. Koskenkorva.

Harjajärvi, Minna & Pirkola, Sami & Wahlbeck, Kristian (2006). Aikuisten mielenterveyspalvelut muutoksessa. 1p. Helsinki. Kuntaliitto ja Stakes.

Heiskanen, Tarja & Salonen, Kristina & Kitchener, Betty & Jorm, Anthony (2005). Suomen mielenterveysseura. Käsikirja mielen terveydestä ja ensiavusta. Painotalo Auranen Oy. *105

Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä 2010. Green Care – mitä – kenelle – miten? Info (2010) [online]. [viitattu 18.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL:http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1167/Green_Care_INFO.pdf>.

Hämäläinen, Juha (2001). Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio. Kopijyvä.

Jalovaara, Esko (2006). Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus. *134

Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina (2004). Kuntoutuksen perusteet. 1p. Vantaa. WSOY.

Kaimio, Tuire (2004). Hevosen kanssa. Porvoo. WSOY.

Kalliopuska, Mirja (2005). Psykologian sanasto. Keuruu. Otava.

Kela (2010). Kuntoutus [online]. [Viitattu 28.9.2010]. Saatavilla www-muodossa: <<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/160801094743EH?OpenDocument>>.

Kettunen, Reetta & Kähäri-Wiik, Kaija & Vuori-Kemilä, Anne & Ihalainen, Jarmo (2009). Kuntoutumisen mahdollisuudet. 4p. Helsinki. WSOY.

Kristoffersen, Nina Jahren & Nordvedt, Nina (2006). Hoitotyön perusteet. 1p. Edita. *505

Kuntoutusportti. Sosiaalinen kuntoutus [online]. [Viitattu 28.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL:http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/palvelujarjestelma/sosiaalinen_kuntoutus/>.

Kähäri-Wiik, Kaija & Niemi, Aira & Rantanen, Anneli (2008). Kuntoutuksella toimintakykyä. 5-6p. Helsinki. WSOY.

Lavikainen, Juha & Fryers, Tom & Lehtinen, Ville (2006). Improving Mental Health Information in Europe: Proposal of the MINDFUL project. Helsinki. Edita. *167

Lepola, Ulla & Koponen, Hannu & Leinonen, Esa & Joukamaa, Matti & Isohanni, Matti & Hakola, Panu (2002). Psykiatria. 1p. Porvoo. WSOY. *326

Maaseutupolitiikka.fi. Mikä ihmeen Green Care? [online]. [Viitattu 20.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: http://www.maaseutupolitiikka.fi/teemaryhmat/hyvinvointipalvelut/green_care>.

Manninen, Emmi: Lemmikistä voi olla etua terveydelle. Suomen Eläinlääkärilehti 11/2005, 556-559.

McBane, Susan (2009). Tunne hevosesi – näin hevosesi ajattelee ja toimii. Helsinki. WSOY.

Miettinen, Minna (2005). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.

Miller, Patricia H. (2002). Theories of Developmental Psychology. 4 Ed. New York. Worth Publishers. *518

Morris, Desmond (1989). Hevosen elämää. Juva. WSOY.

MTT (2009). Kutsu Green Care -asiantuntijatyöpajoihin: näyttöä näkymättömästä, perusteita päättäjille [online]. [viitattu 20.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL:https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/maaseutuuyritys/mahdollisuuksien_maaseutu/greencare/vaikuttavuus>.

Onnismaa, Johanna (2005). Taakankantaja: dokumentti ratsastusterapiasta ja eläimen kyvystä auttaa sairastunutta ihmistä. Kinotar Oy.

Partanen, Ulla & Lilja, Taina & Kurppa, Sirpa & Toini, Katriina (2006). Farming for Health In Finland. Teoksessa Hassink, Jan & Dijk, van, Majken (toim.), Farming for Health – Green-Care Farming Across Europe and the United States of America, 136-144. Springer.

Pegasos-hanke. [online]. [viitattu 18.10.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.pegasoshanke.fi>>.

Peltomaa, Harri & Ahlqvist Saija (2008). Psykologian verkot: Taitava ja terve mieli. 1p. Hämeenlinna. Karisto Oy.

Peltonen, Hannele (2008). Hevonen kasvattajana – hevonen kasvattaa oikeudenmukaisesti. Dialogi. 6/2008.

Perhekoti Toiska (2010). [online]. [viitattu 17.10.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.perhekotitoiska.fi>>.

Pitkänen, Anna-Kaisa (2008). Hevosvoimia – Hyvää oloa hevosharrastuksesta. Helsinki. Kirjapaja.

Rappe, Erja & Malin, Minna-Helena (2010). Green Care mielenterveystyössä [online]. [viitattu 18.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/059.pdf>>.

Rikosseuraamuslaitos (2010). Pelson vankila [online]. [viitattu 21.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.rikosseuraamus.fi/6564.htm>>.

Saarelainen, Ritva & Stengård, Eija & Vuori-Kemilä, Anne (2007). Mielenterveys- ja päihdetyö: Yhteistyötä ja kumppanuutta. 4 painos. Helsinki. WSOY

Saastamoinen, Katri (2007). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.

Salonen, Johanna (2009). Turpaterapiaa. Yhteishyvä. 4/2009, 36-40.

Selvinen, Satu (2004). Fysioterapia-lehti 4/2004: Ratsastusterapialla mielen ja kehon tasapainoa [online]. [viitattu 18.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: http://nuuksiontaika.fi/lisatiedot/Ratsastusterapialla_kehon_ja_mielen_tasapainoa.pdf>.

Soini, Katriina (2008). Green Care: hyvinvointia kansalaisille – toimeentuloa maaseudulle (luento). Maaseudun Paras -seminaari. Jyväskylä. Kuntatalo.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. [online]. [viitattu 1.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.hevostoiminta.net/>>.

STM (2004). Mielenterveystyö Euroopassa: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:17 [online]. Helsinki. Painatuskeskus [viitattu 29.6.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3596.pdf&title=Mielenterveystyo_Euroopassa_fi.pdf>

STM (2009). Kuntoutuksella parannetaan toimintakykyä. [online]. [viitattu 22.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/kuntoutus>.

Suomen maataloustieteellinen seura (2009). Green Care – hyvinvointia ihmisille, mahdollisuus maaseudun hoivayrityksille. Luentoilmoitus [online]. [viitattu 18.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.smts.fi/greencare.html>>.

Suomen Ratsastajainliitto ry. Ratsastustietoa [online]. [Viitattu 20.9.2010] Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa>](http://www.muodossa: <URL: http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa>).

Suomen ratsastusterapeutit ry. Ratsastusterapia [online]. [Viitattu 2.9.2010] Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>](http://www.muodossa: <URL: http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>).

Travelyan, Julie K. (2001). Equine-assisted psychotherapy [online]. [accessed 20.9.2010]. Available from Internet: <URL: <http://www.nationalyouth.com/equineassisted.html>>.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2004). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3.p. Jyväskylä; Tammi. *158

Tusa, Anne (2007). Hevonen tunteiden peilinä: Kognitiivisen psykoterapian viitekehys ratsastusterapiassa. Kognitiivisen psykoterapian yhdistys. Kognitiivisen psykoterapian verkkolehti. 4, (2), 147-162.

Viinamäki, Hanna (2006). Vuorovaikutus.net: antrozoologia [online]. Päivitetty 29.6.2006 [viitattu 20.9.2010]. Saatavilla Internet-muodossa: <URL: <http://www.vuorovaikutus.net/index.php>>.

Vilka, Hanna (2006). Tutki ja havainnoi. Vaajakoski; Tammi.

Viranta-Kovanen, Suvi (2005). Ruoasta ratsuksi. Tiede, 5/2005.

Von Dietze, Gottfried (1987). Terapeuttinen ratsastus. Teoksessa Riitta Lammi (toim.) Hevonen vammaisen palveluksessa. Helsinki: Suomen Ratsastajainliitto. 3-4.

Yli-Viikari, Anja (2009). Luonto kuntouttaa. Maaseudun tulevaisuus. Maaseudun tiede, Liite 3/2009, 16.

Yli-Viikari, Anja & Kirveenummi, Anna & Lilja, Taina & Soini, Katriina (2010). Green Care: sosiaalinen innovaatio maatalouden ja hyvinvointipalveluiden rajapinnassa 2010 [online]. [viitattu 18.9.2010] Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/060.pdf](http://www.muodossa: <URL: http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/060.pdf)>.

Yli-Viikari, Anja & Lilja, Taina & Heikkilä, Katariina & Kirveenummi, Anne & Kivinen, Tapani & Partanen, Ulla & Rantamäki-Lahtinen, Leena & Soini, Katriina (2009). Maa- ja elintarviketalous 141: Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta.. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Ypäjän hevosopisto (2010). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa [online]. päivitetty 4.1.2010 [viitattu 18.9.2010]. saatavilla osoitteessa: <url: http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=123583&navi_id=123583&>.

HAASTATTELURUNKO

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutuksista Perhekoti Toiskassa

Haastattelu äänitetään sanelukoneeseen. Materiaali käsitellään luottamuksellisesti eikä sitä luovuteta ulkopuolisten tarkasteltaviksi. Aineiston litteroinnin ja analysoinnin jälkeen materiaalia ei arkistoida vaan se hävitetään.

Vaasan ammattikorkeakoulu 2010

Johanna Alasaari & Hanna Ala-Nissilä

A. TOISKAN HISTORIA

B. MITÄ GREEN CARE ON TOISKASSA?

C. NUORET TOISKASSA

- Miten suhtautuu ympäristöön (hevoseen)?
- Miten suhtautuu Toiskaan tuloon?
- Millaisia ominaisuuksia nuorilla on Toiskaan saapuessa?

HAVAINNOINTIRUNKO

Perhekoti Toiska, Koskenkorvan hevoostalli 5.10.2010

Havainnoinnin pohjana haastattelusta nousseet teemat:

A) TOIMINNALLISUUS

- miten toiminnallisuus ja tekeminen näkyvät?
- miten vaikuttaa?

B) KUNTOOUTUKSELLISUUS

- miten nuoren voimavaroja aktivoidaan ja tuetaan?
- vuorovaikutukselliset elementit
- suunnitelmallisuus ja yksilön tarpeet

C) YHTEISÖLLISYYS

D) TUNNETAITOKASVATUS

- miten ilmenee/näky?